

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
док. екон. наук, професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Формування та реалізація кредитної політики банку»

Виконав: здобувач вищої освіти 2 курсу, групи ФС-23Мз ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
_____ **Олексій МАНОЙЛО**

«10» грудня 2024 р.

Керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
_____ **Ніна ІЩЕНКО**

«10» грудня 2024 р.

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування ЦНТУ
_____ **Олександр ГАЙ**

м. Кропивницький

Завідувачу кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Володимиру СИБІРЦЕВУ

здобувача вищої освіти центру заочної та
дистанційної освіти групи ФС-23Мз

(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий
ринок»)

Манойло Олексія Юрійовича

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему: «Формування та реалізація
кредитної політики банку».

« 30 » червня 2024 р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

(підпис) канд. екон. наук, доцент **Ніна ІЩЕНКО**

« 30 » червня 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

(підпис) д-р екон. наук, професор **Володимир СИБІРЦЕВ**

« 30 » червня 2024 р.

Центральноукраїнський національний технічний університет
Центр заочної та дистанційної освіти
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

« 02 » вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Манойло Олексій Юрійович

(прізвище ім'я по батькові повністю)

1. Тема роботи «Формування та реалізація кредитної політики банку»
(назва)
2. Керівник роботи Іщенко Н.А., канд. екон. наук, доцент
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту 10.12.2024

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи: Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка рекомендацій щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку. Завдання: поглибити теоретичні положення про сутність та фактори, що впливають на формування кредитної політики банку; визначити принципи формування та етапи розробки кредитної політики банку; розкрити сутність кредитного портфелю як основи ефективності кредитної політики банку; охарактеризувати діяльність АТ КБ «Приватбанк»; проаналізувати структуру та динаміку кредитного портфеля АТ КБ «Приватбанк»; розглянути механізм реалізації кредитної політики АТ КБ «Приватбанк»; запропонувати заходи щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	<i>жовтень 2024 р.</i>	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	<i>жовтень 2024 р.</i>	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	<i>листопад 2024 р. листопад 2024 р. листопад 2024 р. грудень 2024 р.</i>	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	<i>грудень 2024 р.</i>	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	<i>грудень 2024 р.</i>	
7.	Відгук керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновок-виписки, опубліковані статті).	<i>грудень 2024 р.</i>	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	<i>грудень 2024 р.</i>	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	<i>грудень 2024 р.</i>	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	<i>грудень 2024 р.</i>	
12.	Захист роботи	<i>грудень 2024 р.</i>	

Дата видачі завдання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис керівника)

Іщенко Н. А.

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис здобувача)

Манойло О. Ю

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Манойло О. Ю. Формування та реалізація кредитної політики банку.
Рукопис.

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2024.

У роботі досліджено теоретичні основи формування кредитної політики банку. Поглиблено сутність поняття «кредитна політика банку», визначено принципи формування та етапи розробки кредитної політики банку та розкрито сутність кредитного портфелю як основи ефективності кредитної політики банку.

Охарактеризовано діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Проаналізовано структуру та динаміку кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК» та розглянуто механізм реалізації кредитної політики АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Розроблено рекомендації щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку. Обґрунтовано шляхи удосконалення системи управління кредитним ризиком банку та проблемними кредитами.

Ключові слова: кредитна політики банку, етапи кредитної політики банку, кредитний портфель, кредитний ризик, проблемні кредити.

ABSTRACT

Manoilo O. Yu. Formation and implementation of bank credit policy. Manuscript.

Qualification work for the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market". - Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2024.

The paper explores the theoretical foundations of bank credit policy formation. The essence of the concept of "bank credit policy" is deepened, the principles of formation and stages of bank credit policy development are determined, and the essence of the credit portfolio as the basis for the effectiveness of the bank's credit policy is revealed.

The activities of JSC CB "PRIVATBANK" are characterized. The structure and dynamics of the credit portfolio of JSC CB "PRIVATBANK" are analyzed and the mechanism for implementing the credit policy of JSC CB "PRIVATBANK" is considered.

Recommendations are developed to improve the formation and implementation of bank credit policy. Ways to improve the bank's credit risk management system and problem loans are substantiated.

Keywords: bank credit policy, stages of bank credit policy, credit portfolio, credit risk, problem loans.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ.....	7
1.1. Сутність та фактори, що впливають на формування кредитної політики банку.....	7
1.2. Принципи формування та етапи розробки кредитної політики банку	13
1.3. Кредитний портфель як основа ефективності кредитної політики банку.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»).....	24
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	24
2.2. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	31
2.3. Механізм реалізації кредитної політики АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	37
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ.....	44
3.1. Удосконалення системи управління кредитним ризиком банку.....	44
3.2. Напрямки покращення управління проблемними кредитами банку.....	50
3.3. Шляхи оптимізації кредитної політики банку	56
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі, де геополітичні конфлікти та воєнні загрози стають все більш актуальними, роль фінансових інститутів, зокрема комерційних банків, набуває надзвичайної важливості. Кредитна політика банку стає ключовим інструментом у забезпеченні стабільності фінансової системи та підтримки економічного розвитку в умовах воєнного стану. Кредитна політика банку відіграє вирішальну роль у його функціонуванні та впливає на економічний розвиток країни в цілому. Важливість кредитної політики полягає у її здатності впливати на споживчу та інвестиційну активність, регулювати інфляційні процеси, стимулювати економічне зростання та підтримувати фінансову стабільність. Крім того, правильно спроектована кредитна політика допомагає банкам управляти ризиками та забезпечує їхню конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг. Таким чином, ефективна кредитна політика є ключовим елементом успішного функціонування банку та здійснення його стратегічних цілей.

З початком повномасштабної війни, банки стикаються з рядом викликів, що ставлять під загрозу їхню діяльність та фінансову стабільність. Перш за все, зростає ризик неповернення кредитів через загальну нестабільність у країні, велику кількість людей, які втратили майно або засоби доходу, та загальну економічну неспроможність. Подальший виклик полягає в необхідності перегляду кредитних стратегій та політики, оскільки умови ризику та повернення кредитів значно змінюються. Крім того, зростає попит на фінансування військових потреб та відновлення зруйнованої інфраструктури, що може вплинути на доступність кредитів для інших секторів економіки. Також банки мають стикатися з ризиками кібератак та іншими загрозами кібербезпеки, що можуть підірвати довіру клієнтів та призвести до втрати даних та фінансових засобів. Усі ці виклики вимагають від банків адаптації своєї кредитної політики та використання нових стратегій для забезпечення стійкості та ефективності у період воєнного конфлікту.

Разом із тим, війна породжує великі фінансові виклики, такі як зміни у платіжному балансі, ризики кредитування, і необхідність підтримки підприємств та населення. Тому вивчення питань кредитної політики в контексті військового стану є важливою складовою фінансової стабільності та економічного розвитку в умовах кризи. Таким чином, додаткове дослідження цього питання стає нагальною потребою для забезпечення ефективного функціонування банківської системи та підтримки економічного зростання в умовах воєнного конфлікту.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка рекомендацій щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку.

Відповідно до визначеної мети у кваліфікаційній роботі поставлені й послідовно розв'язувалися такі завдання:

- поглибити теоретичні положення про сутність та фактори, що впливають на формування кредитної політики банку;
- визначити принципи формування та етапи розробки кредитної політики банку;
- розкрити сутність кредитного портфелю як основи ефективності кредитної політики банку;
- охарактеризувати діяльність АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
- проаналізувати структуру та динаміку кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
- розглянути механізм реалізації кредитної політики АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
- запропонувати заходи щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку.

Об'єктом дослідження є процес формування кредитної політики банку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних підходів до формування кредитної політики банку.

Методи дослідження. З метою вирішення поставлених завдань у дослідженні застосовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічних процесів: аналізу та синтезу (для дослідження сутності поняття «кредитна політика банку»); трендового аналізу, групування, порівняння (при дослідженні основних тенденцій зміни кредитного портфеля банку).

Наукова цінність одержаних результатів полягає у наступному: уточнено сутність поняття «кредитна політика банку» та запропоновано заходи щодо удосконалення формування та реалізації кредитної політики банку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості практичного використання запропонованих рекомендацій та пропозицій, що удосконалюють систему формування та реалізації кредитної політики банку.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення та результати дослідження доповідались на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери» (м. Кропивницький, 2024 р.). За результатами дослідження опубліковано 1 наукову працю.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 69 сторінок, що включає 6 таблиць, 6 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел із 37 найменувань викладено на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

1.1. Сутність та фактори, що впливають на формування кредитної політики банку

В сучасних умовах господарювання організація ефективної кредитної діяльності відбувається завдяки виваженій кредитній політиці банку. Кредитна політика банку формує умови, принципи, правила кредитування, окреслює підходи до реалізації процесу кредитування та його контролю. Головним завданням кредитної політики банку є контроль та зниження кредитного ризику у процесі банківської діяльності. Слід зазначити, що серед науковців існують певні дискусії щодо визначень суті поняття «кредитна політика».

Так на офіційному сайті Асоціації українських банків кредитна політика банку визначена як «стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поворотності; терміновості; диференційованості; забезпеченості; платності» [2].

На думку Гуцала І. кредитна політика: «є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого комерційного банку» [11]. Як стратегію і тактику банку в галузі кредитування, кредитну політику розглядають Владичин У. та Вовчак О. Владичин У. під кредитною політикою розуміє: «стратегію і тактику банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування» [7], а Вовчак О. – «стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів:

поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності» [8]. Антіпова Н. має таку думку, щодо кредитної політики: «частина філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішню банківську процедуру видання кредиту, документообіг, моніторинг за кредитним портфелем, роботу з проблемними кредитами, встановлення процентних ставок по кредиту» [1].

Дзюблюк О. трактує кредитну політику банку як «сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень» [3].

За визначенням Майорової Т. «сутність кредитної політики банку полягає у забезпеченні безпеки, надійності і прибутковості кредитних операцій, тобто в умінні звести до мінімуму кредитний ризик» [24].

З позиції Малахової О. «суть кредитної політики банку полягає у розробленні концепції організації кредитних відносин між комерційним банком та його клієнтами - суб'єктами господарювання – на мікроекономічному рівні шляхом визначення послідовності дій щодо практичної реалізації кредитного забезпечення підприємницької діяльності» [25].

За визначенням Любар О. «кредитна політика у вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики у певному регіоні в певний період часу. Кредитна політика як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети у процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму – з іншого» [23].

На думку Сусіденко В., «під кредитною політикою комерційного банку варто розуміти розроблену систему стратегічних цілей його діяльності в межах надання кредитів і відповідних механізмів ефективної реалізації цих цілей» [36].

Як принципи, цілі та критерії у кредитній діяльності, кредитну політику розглядають Карбівничий І., Вовк В. Так, Карбівничий І. говорить, що кредитна політика це: «сукупність базових принципів та критеріїв прийняття

управлінських рішень у сфері кредитної діяльності банку з метою реалізації його кредитного потенціалу та ефективного впливу на економіку країни на різних її рівнях» [16], а Вовк В. – «визначає основні напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі певного банку на кредитному ринку – стратегія кредитної діяльності банку, і передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод – тактика банку щодо організації процесу кредитування» [9].

На думку Коцовської Р. кредитна політика це: «комплекс рішень, ухвалених правлінням банку, у яких зафіксовані умови, параметри надання кредитів, організація кредитного процесу» [20]. А Островська Н. такої думки, щодо кредитної політики: «інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей» [27].

Основні підходи до трактування поняття «кредитна політика банку» зведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Сутність поняття «кредитна політика банку»

Автор і джерело	Трактування поняття
Антіпова Н.А. [1]	«Частина філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішню банківську процедуру видання кредиту, документообіг, моніторинг за кредитним портфелем, роботу з проблемними кредитами, встановлення процентних ставок по кредиту».
Вовчак О. [8]	«Стратегія і тактика банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів: поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності».
Вовк В. [9]	«Визначає основні напрями кредитного процесу, пріоритети, принципи та цілі певного банку на кредитному ринку – стратегія кредитної діяльності банку, і передбачає застосування конкретних фінансових та інших інструментів, що використовуються в процесі реалізації кредитних угод – тактика банку щодо організації процесу кредитування».
Владичин У. [7]	«Стратегія і тактика банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку на основі принципів кредитування».

продовження таблиці 1.1.

Гуцал І. [11]	«Є складовою частиною загальної політики банку, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей: дотримання фінансової стійкості, надійності, ліквідності та платоспроможності банку; реалізується через кредитний механізм і пов'язана із раціональною організацією кредитних відносин, їх управлінням та регулюванням для досягнення конкретних цілей окремого комерційного банку».
Дзюблюк О. [3]	«Сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень».
Карбівничий І. [16]	«Сукупність базових принципів та критеріїв прийняття управлінських рішень у сфері кредитної діяльності банку з метою реалізації його кредитного потенціалу та ефективного впливу на економіку країни на різних її рівнях».
Коцовська Р. [20]	«Комплекс рішень, ухвалених правлінням банку, у яких зафіксовані умови, параметри надання кредитів, організація кредитного процесу».
Любар О.О. [23]	«У вузькому сенсі – це система заходів банку в царині кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики в даному регіоні в певний період часу. Кредитна політика як основа процесу управління кредитом визначає пріоритети в процесі розвитку кредитних стосунків, з одного боку, і функціонування кредитного механізму – з іншого».
Островська Н. Л. [27]	«Інструмент системи управління кредитною діяльністю банку, кінцева мета якого запобігання ризикам в досягненні ним стратегічних цілей».

Джерело: складено автором на основі [1,3,7, 8, 9, 11, 16, 20, 23,27].

Проаналізувавши визначення науковців, можна стверджувати, що не існує єдиного визначення кредитної політики, кожен з них доповнює сутність поняття. Отже, ми приєднуємось до наукової точки зору, що роль кредитної політики у кредитній діяльності банку полягає у визначенні пріоритетних напрямів розвитку та вдосконалення банківської діяльності у процесі акумулювання та інвестування кредитних ресурсів, організації кредитного процесу та підвищення ефективності його діяльності.

На сьогодні не існує єдиної розробленої кредитної політики для усіх банків. Кожний банк створює та забезпечує особисту кредитну політику для реалізації найуспішнішої організації кредитної діяльності. Розробка кредитної політики банку викликана тим, що вона дає змогу планувати, регулювати,

контролювати, раціонально організовувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотнього руху грошових коштів.

Формування кредитної політики банку залежить від низки факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. «Зовнішні фактори пов'язані з поглибленням світової фінансової кризи, військовим станом, економічною та політичною ситуацією в країні, міжбанківською конкуренцією, а внутрішні чинники пов'язані з надійністю банку, його стійкістю, конкурентоспроможністю».

Банк визначає власну кредитну політику, аналізуючи всю множину внутрішніх та зовнішніх чинників та ризиків, які впливають на його ефективну діяльність.

До внутрішніх факторів кредитної політики банку можна віднести:

1. «Клієнтоорієнтованість банку: банк враховує потреби і вимоги своїх клієнтів при визначенні умов надання кредитів і розробці кредитних продуктів.

2. Організація банківської роботи: ефективність процесів внутрішнього управління, розподіл ресурсів та здійснення кредитної діяльності впливають на кредитну політику банку.

3. Кредитний потенціал банку: банк оцінює свою здатність надавати кредити, враховуючи свої фінансові ресурси та ліквідність.

4. Стабільність депозитів: рівень довіри клієнтів і стабільність депозитів важливі для банку, оскільки вони впливають на його можливість надавати кредити.

5. Регіональна та галузева специфіка: банк враховує особливості свого регіонального ринку та галузі, у якій він працює, при визначенні кредитної політики.

6. Ризик та прибутковість: банк аналізує можливість ризиків, пов'язаних з наданням кредитів, і прибутковості, яку можна отримати від цих кредитів. Визначення оптимального балансу між ризиком та прибутковістю є важливою складовою кредитної політики.

7. Цінова політика: банк встановлює ставки відсотків і комісії за користування кредитними послугами, що також впливає на його кредитну політику» [4].

До зовнішніх факторів кредитної політики банку належать:

1. «Грошово-кредитна політика Національного банку України (НБУ): зміни в ставках рефінансування та інші монетарні інструменти НБУ можуть впливати на доступність кредитів та їх вартість.

2. Попит на банківські кредити: рівень попиту на кредити в економіці визначається підприємствами, господарствами та населенням, і впливає на рішення банку надавати кредити.

3. Загальний стан економіки держави: економічні показники, такі як зростання ВВП, інфляція, безробіття, також впливають на кредитну політику банку.

4. Рівень бюджетного дефіциту: фінансова стійкість держави і рівень бюджетного дефіциту можуть впливати на рішення банку надавати кредити.

5. Політизованість суспільства: політичні події і стабільність політичної ситуації в країні можуть впливати на кредитний ринок.

6. Рівень доходів населення: рівень доходів і платоспроможність населення впливають на попит на кредити та можливість їх повернення.

7. Здатність споживати банківські послуги: рівень освіти та фінансової грамотності населення може впливати на його здатність користуватися банківськими послугами.

8. Рівень інфляції: інфляція впливає на реальну вартість грошей і може впливати на умови кредитування.

9. Рівень банківської конкуренції: споживачі мають вибір між різними банками, і рівень конкуренції може впливати на умови кредитування.

10. Рівень цін на банківські продукти та послуги: ціни на банківські послуги також можуть впливати на вибір споживачів та рішення банку щодо надання кредитів» [4].

Відповідно до пріоритетів у розвитку, банк може вибирати між агресивною, консервативною або помірною кредитною політикою.

Політику банку вважають агресивною, «коли вона націлена на швидке зростання активів та капіталу, активне завоювання ринкових позицій і максимізацію прибутку, нехай навіть це пов'язано з підвищеним рівнем кредитного ризику в умовах жорсткої конкуренції».

Консервативна кредитна політика, навпаки, «спрямована на мінімізацію кредитного ризику, який розглядається як головний пріоритет. Банк уникає стрімкого розширення кредитування з метою здобуття великих прибутків».

Помірна кредитна політика передбачає «стабільне, поступове зростання банку, охоплення нових сегментів ринку протягом тривалого періоду та проведення операцій з меншим ризиком» [6].

1.2. Принципи формування та етапи розробки кредитної політики банку

Кредитна політика банківської установи – це «комплекс заходів, метою яких є підвищення дохідності кредитних операцій і зменшення кредитного ризику. Кредитна політика має охоплювати найважливіші елементи і принципи організації кредитної роботи в банку та є основним документом, яким необхідно керуватися при формуванні кредитного портфеля» [12].

Кредитна політика банку створюється з метою контролю за ризиками в процесі забезпечення найбільш ефективного розміщення кредитних ресурсів. Мета кредитної політики «полягає в зростанні конкурентних переваг, що виражається в підвищенні прибутку і мінімізації ризиків у процесі формування ресурсної бази та ефективного розміщення мобілізованих ресурсів».

Пріоритетами розробки кредитної політики є наступні:

- «якісні активи, що забезпечують адекватний дохід навіть при негативних змінах макроекономічних умов за зміни умов ведення бізнесу (якісні активи – стійкі, стабільні активи). Якісним кредитом вважається той

забезпечений кредит, який може бути погашений в установлені за угодою терміни без виникнення проблем у позичальника;

- прибуткові відносини, оскільки політика банку спрямована на створення стійких, прибуткових для банку відносин із клієнтурою. Прибутковість відносин з клієнтом необхідно максимізувати шляхом перехресних продажів для забезпечення оптимального співвідношення ризику і дохідності для кожного виду відносин «банк-клієнт»;

- розумне зростання кредитного портфеля, оскільки банк прагне нарощувати кредитний портфель у межах розумних лімітів. Зростання потрібно контролювати таким чином, щоб уникнути несприятливої концентрації ризику, наприклад, за галузями, за позичальниками, за територіями, за видами тощо (ліміти встановлюють згідно з внутрішньобанківськими нормативними актами на рівні, не нижчому за вимоги центрального банку)» [12].

Формуючи кредитний портфель, менеджмент банку керується таким правилом – видавати ті кредити, які забезпечують максимальні доходи за інших однакових умов. Дохідність кредитної операції визначається рівнем процентної ставки за цим кредитом, тривалістю періоду надання кредиту та прийнятою системою нарахування процентних платежів.

Кредитна політика складається з таких елементів:

- «визначення цілей, на основі яких формується кредитний портфель банку (види, терміни, розміри та якість забезпечення);
- встановлення повноважень підрозділів банку в процесі видачі, проведення і погашення кредиту;
- перелік необхідних документів;
- основні правила прийому, оцінювання і реалізації кредитного забезпечення;
- лімітування операцій з кредитування;
- політика встановлення процентних ставок за кредитами;
- методика оцінювання кредитних заявок;

– методи діагностики проблемних кредитів, їхній аналіз і шляхи подолання труднощів, які виникають» [12].

Кредитна політика банку визначає стандарти, параметри і процедури, якими керуються банківські працівники у діяльності з надання, оформлення кредитів і управління ними. Перший етап формування політики банку в галузі кредитування – це визначення його стратегічних цілей. Після того банк виробляє принципи організації кредитного портфеля і надалі, базуючись на обраних принципах, визначає регламент виконання кредитних операцій (рис. 1.1).

Рис 1.1. Принципи кредитної політики банку

Джерело: [12].

Одним із головних завдань банківської системи є правильно розроблена кредитна політика, яка повинна охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку та визначати пріоритетні напрями кредитування.

Кредитна політика створює основу всієї роботи банку з розміщення ресурсів відповідно до загальної стратегії його діяльності. Розробка кредитної політики особливо необхідна в умовах кризової ситуації, коли банку доводиться адаптуватися до нових, постійно змінних умов функціонування.

Головною метою кредитної політики банку є «формування зваженого та якісного підходу до управління ризиком проведення кредитних операцій». Основні етапи розробки кредитної політики банку зображені на рис. 1.2.

Кредитна політика банку визначається: «по-перше, пріоритетами у виборі клієнтів і кредитних інститутів; по-друге, нормами і правилами, що регламентують практичну діяльність банківського персоналу, який реалізує ці пріоритети на практиці. Загалом кредитна політика на рівні стратегії містить пріоритети, принципи та цілі окремого банку на кредитному ринку, а на рівні тактики – фінансовий та інший інструментарій, що використовується цим комерційним банком для реалізації його цілей при здійсненні кредитних угод, правила їхнього виконання, регламент організації кредитного процесу» [12].

Вибір стратегії кредитної діяльності банку взаємопов'язаний із загальнобанківською стратегією. Відповідно характер кредитної стратегії пов'язаний з обраним напрямом розвитку банку загалом. Головними принципами її визначення в Україні є такі:

- «оцінювання і контроль за станом кредитного портфеля відповідно до нормативних вимог Національного банку України;
- ціноутворення з урахуванням ступеня ризику;
- диверсифікація операцій банку;
- формування резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями відповідно до нормативних вимог НБУ;
- систематичний контроль і нагляд за проблемними позиками» [12].

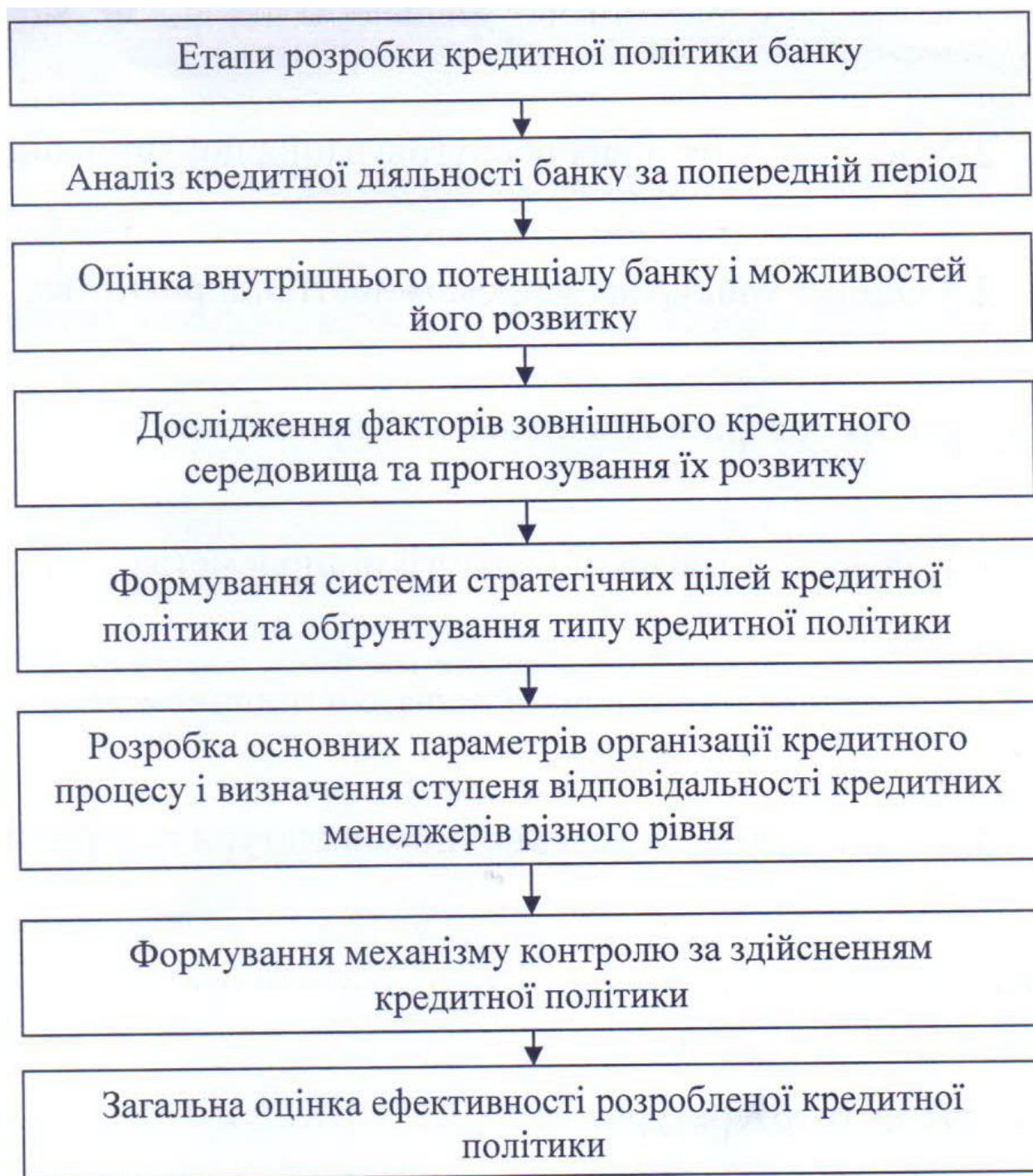

Рис. 1.2. Етапи розробки кредитної політики банку

Джерело: розроблено автором за даними [35].

1.3. Кредитний портфель як основа ефективності кредитної політики банку

У процесі управління кредитною діяльністю банку об'єктами є не лише кожна окрема кредитна операція, а й сукупність усіх наданих банком кредитів з їх взаємовпливом і взаємозалежністю, тобто кредитний портфель банку. Кредитний портфель – це «сукупність усіх кредитів, наданих банком. Кредитний портфель банку включає агреговану балансову вартість усіх кредитів, у т.ч. прострочених, пролонгованих та сумнівних до повернення» [19].

До складу кредитного портфелю не входять:

- «відсотки нараховані, але не сплачені, не профінансовані;
- зобов'язання видати кредит;
- кредитні лінії, які ще не використані;
- гарантії та акредитиви;
- оперативний лізинг».

На розмір і структуру кредитного портфеля впливають такі параметри:

- «кредитна політика банку;
- досвід і кваліфікація працівників кредитного відділу;
- розмір і вартість кредитних ресурсів;
- вимоги й обмеження НБУ;
- рівень кредитного ризику» [19].

У структурі банківського балансу кредитний портфель розглядається як одне ціле, тобто, складова активів банку, котра характеризується показниками дохідності та відповідним рівнем ризику. Від структури і якості кредитного портфеля банку значною мірою залежить його стабільність, репутація та фінансовий успіх. Тому банку необхідно аналізувати якість позичок, проводити незалежні експертизи крупних кредитних проектів і заходів, виявляти випадки відхилення від встановленої кредитної політики.

Аналіз кредитного портфеля дає змогу визначити можливості банку задовольняти потреби клієнтів у кредитах, розвивати ділову активність ринку.

При управлінні кредитним портфелем можна виділити такі функції:

1. «Аналітична функція (на підставі визначених критеріїв і показників банк аналізує рух наданих кредитів, прогнозує розвиток кредитних відносин).
2. Диверсифікація кредитного ризику (дозволяє мінімізувати наслідки прояву ризику)» [19].

Управління кредитним портфелем дає змогу банку корегувати розміри кредитних операцій, покращувати їх структуру, визначати ступінь захищеності від кредитного ризику, покращувати показники своєї діяльності. Управління кредитним портфелем базується на визначених критеріях і системі показників діяльності банку с сфері кредитування. Основою організації такої системи служать Інструкції НБУ, на підставі яких кожен банк розробляє власні положення про кредитування, виходячи з власного досвіду, аналітичних можливостей і положень кредитної політики.

Управління кредитним портфелем передбачає визначення:

- «критеріїв оцінки кредитів у кредитному портфелі банку;
- визначення структури кредитного портфеля у розрізі груп класифікованих кредитів;
- показників, необхідних для оцінки виданих кредитів;
- якості кредитів, у тому числі з позиції ризику як по кожній групі, так і за усім кредитним портфелем;
- причин змін структури кредитного портфелю;
- достатності сформованих резервів на покриття можливих збитків за кредитними операціями;
- заходів по підвищенню якості структури кредитного портфеля» [19].

Управління кредитним портфелем складається з декількох етапів, які представлені на рис. 1.3.

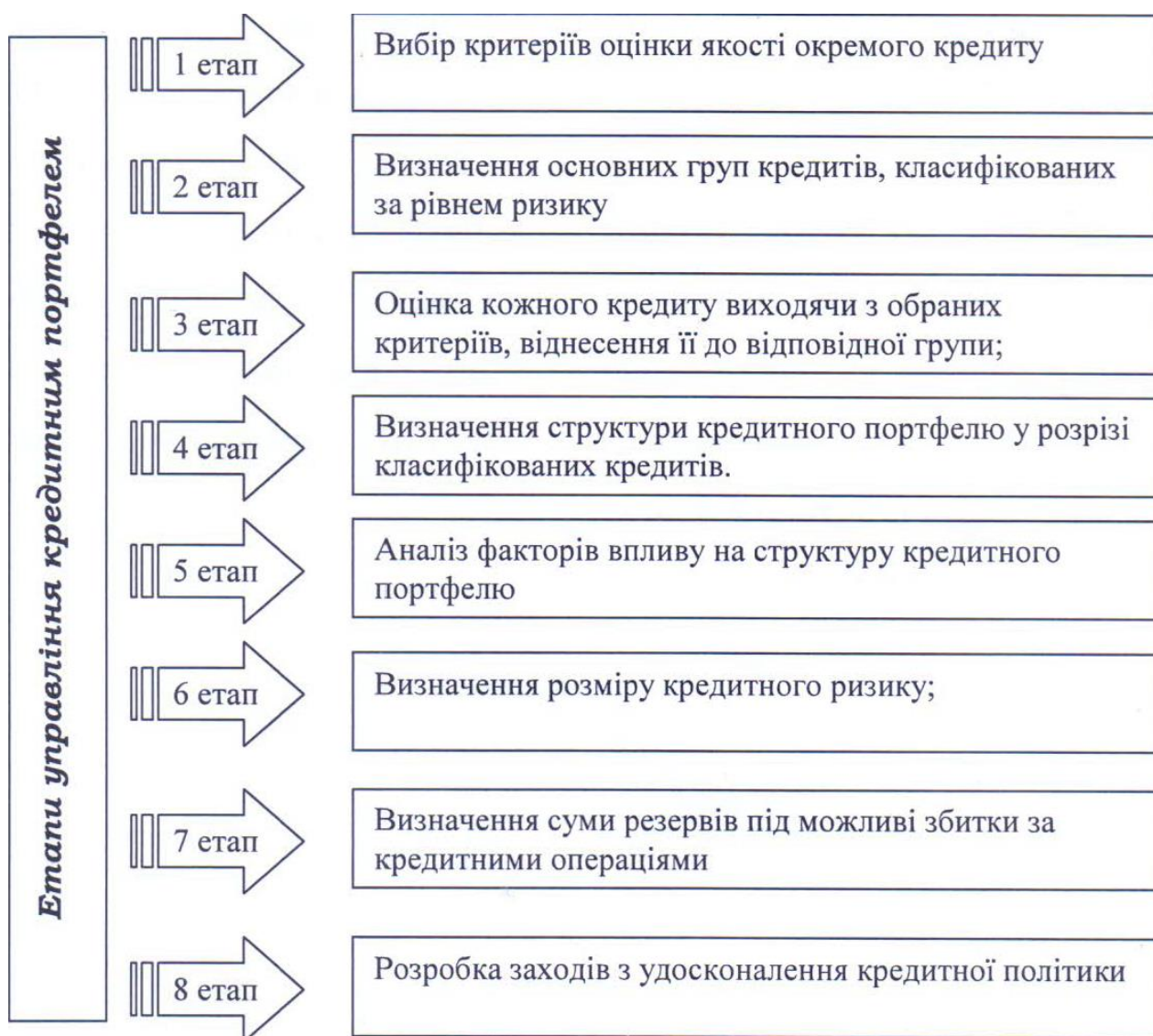

Рис. 1.3. Етапи процесу управління кредитним портфелем

Джерело: [19].

У системі оцінки кредитів виділяють «критерії оцінки окремого кредиту і критерії оцінки сукупного кредитного портфеля. До складу критеріїв оцінки кредитів входять показники забезпечення кредитів. Показниками забезпечення кредитів виступають: «наявність ліквідного забезпечення, достатнього для погашення основної суми боргу і відсотків за ним; розмір витрат банку на реалізацію забезпечення». При оцінці кредитів, які входять до складу кредитного портфелю банк може використовувати такі системи критеріїв (рис. 1.4.):

Рис. 1.4. Критерії оцінки кредитного портфеля

Джерело: [19].

У процесі аналізу кредитного портфелю банк може використовувати як усю сукупність названих критеріїв, так і тільки ту їх частину, яка найбільш повно відображає напрями кредитної політики банку. Оцінка якості окремого кредиту базується на своєчасності погашення основного боргу і відсотків за ним. При цьому враховують тривалість заборгованості і кількість випадків переоформлення кредитного договору.

За таким критерієм, погашення кредитів класифікують:

1. Добре погашення – «якщо заборгованість за кредитом та відсотки за ним сплачуються у встановлені строки, та за кредитом, пролонгованим один раз на строк не більше 90 днів»;

2. Слабке погашення – «якщо прострочена заборгованість за кредитом та відсотки за ним становлять не більше 90 днів, чи заборгованість за кредитом, пролонгованим на строк понад 90 днів, якщо відсотки сплачуються»;

3. Недостатнє погашення – «якщо прострочена заборгованість за кредитом та відсотки за ним становлять понад 90 днів, чи заборгованість за пролонгованим кредитом понад 90 днів та відсотки не сплачуються» [19].

Відповідно до перелічених критеріїв кредитний портфель банків класифікується за такими групами (табл.1.2.):

Таблиця 1.2.

Класифікація кредитів за видами забезпечення

Погашення заборгованості, фінансовий стан (клас)	добре	слабке	недостатнє
А	стандартний	під контролем	субстандартний
Б	під контролем	субстандартний	сумнівний
В	субстандартний	сумнівний	безнадійний
Г	сумнівний	безнадійний	безнадійний
Д	безнадійний	безнадійний	безнадійний

Джерело: [19].

Визначення сукупного ризику кредитного портфелю здійснюється з урахуванням коефіцієнту ризику за кожною групою кредитів. «Розрахунок сукупного ризику кредитного портфелю дає змогу розрахувати розмір можливих збитків за кредитними операціями. Об'єктом аналізу при цьому може бути динаміка кредитного портфелю, зміни в його структурі та фактори зниження якості кредитного портфелю».

Якість кредитного портфелю можна оцінити за допомогою фінансових коефіцієнтів, які характеризують:

- «агрегований показник якості кредитного портфелю;
- достатність резервів банку на покриття можливих збитків за кредитними операціями;
- доходність кредитного портфелю;

- якість управління кредитним портфелем;
- політику розумності банку у галузі ризику».

У якості показників, що характеризують політику розумності банку у сфері кредитних ризиків можуть використовуватись наступні:

- «динаміка кожного виду класифікованих кредитів. Такий аналіз дає можливість скласти висновок про покращення структури кредитного портфелю (якщо динаміка стандартних кредитів позитивна);
- обсяг і динаміка проблемних кредитів;
- обсяг і структура безпроцентних «заморожених» кредитів (дають інформацію про підвищення/зниження дохідності кредитного портфелю;
- обсяги кредитів, наданих інсайдерам;
- обсяги великих кредитів (інформують про підвищення кредитного ризику)» [19].

Результати оцінки кредитного портфелю можуть стати підставою для змін у кредитній політиці банку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним Банком з фокусом на роздрібний сегмент, що активно просуває послуги для малого та середнього бізнесу та вибірково працює в корпоративному секторі. Банк здійснює свою діяльність відповідно до ліцензії Національного банку України (НБУ) з березня 1992 року. Загальна кількість відокремлених підрозділів Банку, які зареєстровані в Державному реєстрі банків, становить 1209 підрозділів, в т.ч. 9 філій, 1 представництво і 1199 відділень різних класифікаційних груп (77 з яких тимчасово припинили діяльність).

Органами управління Банку є:

1. «Акціонер або Вищий орган. Банк сприяє реалізації та забезпечує захист прав та законних інтересів акціонера. Єдиним акціонером Банку, якому належить 100% акцій, є держава в особі Кабінету Міністрів України. Держава в особі Міністерства фінансів України набула права власності на 100% акцій Банку 21 грудня 2016 року відповідно до статті 41.1 Закону України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб” та згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2016 року № 961 “Деякі питання забезпечення стабільності фінансової системи”. З 30.04.2019 року власником Банку є держава в особі Кабінету Міністрів» [28].

2. Наглядова рада Банку. «Наглядова рада забезпечує стратегічне керівництво діяльністю Банку, контроль за діяльністю Правління Банку та захист прав акціонера. Ефективне управління передбачає систему звітності Наглядової ради перед Вищим органом».

До основних функцій Наглядової ради належить:

- «затвердження стратегії Банку, основних планів дій, стратегії та політики управління ризиками, затвердження річного бюджету, бізнес-планів Банку та здійснення контролю за їх реалізацією;

- забезпечення проведення конкурсного відбору для визначення кандидатів на посади голови та членів Правління, у встановленому Наглядовою радою порядку, призначення членів Правління, затвердження умов договорів, що укладаються з Головою та членами Правління, встановлення розміру їх винагороди, визначення форм контролю за діяльністю Правління;

- здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю Банку;

- визначення порядку роботи та планів підрозділу внутрішнього аудиту і контроль за його діяльністю;

- забезпечення функціонування системи внутрішнього контролю Банку та контролю за її ефективністю, зокрема контроль за ефективністю функціонування системи управління ризиками та контроль за дотриманням норм (комплаєнс);

- здійснення контролю за ефективністю управління Банком;

- здійснення контролю за запобіганням, виявленням та врегулюванням конфліктів інтересів у Банку та сприяння їх врегулюванню;

- інші функції, визначені чинним законодавством України, Статутом та Положенням про Наглядову раду Банку» [28].

3. Правління Банку. «Правління здійснює керівництво поточною діяльністю Банку і підзвітне Наглядовій раді. Правління діє від імені Банку у межах, встановлених законодавством, Статутом та Положенням про Правління, а також іншими внутрішніми документами Банку та рішеннями Наглядової ради. До компетенції Правління належить вирішення всіх питань, пов'язаних із керівництвом поточною діяльністю Банку, крім питань, що належать до виключної компетенції Вищого органу та Наглядової ради Банку. До складу Правління входять Голова Правління та інші члени Правління. Правління очолює Голова Правління. Голова Правління відповідає за

ефективну діяльність Правління і Банку в цілому, координацію діяльності Правління із Наглядовою радою та іншими колегіальними органами» [28].

З метою забезпечення більшої ефективності роботи Правління у Банку створено такі комітети:

- «Бюджетний комітет.
- Комітет з питань комплаєнсу та фінансової безпеки.
- Комітет з питань управління активами та пасивами.
- Комітет з питань продуктів та тарифів.
- Трансформаційний комітет.
- Комітет з управління операційними ризиками та інформаційною безпекою.
- Кредитний комітет.
- Маркетинговий та PR-комітет.
- Тендерний комітет.
- Технологічний та Архітектурний комітет (до 02.05.2023 р. - Технологічний комітет).
- Комітет з питань управління непрацюючими активами.
- Комітет з управління даними» [28].

В 2023 році, незважаючи на воєнний стан, продовжувалось вдосконалення організаційної структури ПриватБанк згідно з затвердженою Стратегією розвитку Банку, а саме відбулися зміни в регіональній мережі (змінена підпорядкованість Макрорегіональних управлінь); відбулися зміни в структурі Головного офісу (створено/ліквідовано ряд підрозділів, змінені внутрішні структури та підпорядкованість окремих підрозділів).

ПриватБанк в 2023 році для підтримки населення та бізнесу у період війни реалізував низку наступних заходів та програм:

- «продовжив програму автоматичної пролонгації періоду дії карток на 1 рік, включаючи бізнес картки, за якою клієнтам немає потреби звертатись до відділення банку для перевипуску карти, що є особливо важливим клієнтам на тимчасово окупованих територіях;

- впровадив digital-картку “єВідновлення” (разом з Міністерством цифрової політики та Міністерством реінтеграції) по програмі відбудови пошкодженого житла внаслідок російської агресії. Доля виплат через ПриватБанк становить 70.27%, обсяг виплат у 2023 р досяг понад 2.6 млрд грн;

- впровадив картку “єОздоровлення” (разом з Міністерством соціальної політики). Це картка зі спеціальним режимом використання для оздоровлення дітей малозабезпечених та багатодітних сімей, а також дітей з інвалідністю;

- здійснював виплати на картку “єПідтримка”, а саме виплати внутрішньо переміщеним особам; виплати по військовим облігаціям. Картка “єПідтримка” - це зручний сервіс, де клієнт для отримання виплат робить всього декілька кліків для отримання виплати без відвідування банку;

- розробив та впровадив преміальні digital-картки всіх рівнів (без пластику) для забезпечення розрахунків картою, відкриття додаткових і нових рахунків, перевипуску без візиту у відділення;

- для вкладників впроваджена можливість отримати депозитний договір за діючим вкладом з актуальними параметрами депозиту: сума на рахунку, % ставка, дата закінчення вкладу та ін. через зручний для клієнта канал обслуговування (відділення, мобільна та веб версії Приват24);

- запроваджено та перезапущено діючі кредитні продукти: Овердрафт, Агросезон, Кредитна лінія та Лізинг, запроваджено інструмент Генеральних угод. Протягом року було видано понад 24 тис. нових кредитів. Це дозволило збільшити чистий кредитний портфель бізнес-клієнтів (не включаючи Кредити юридичним особам -РЕПО) до 30 млрд грн (+23%). Як наслідок - ПриватБанк збільшив частки ринку з кредитування бізнес-клієнтів на понад 1,6% та піднявся на 6-е місце по частці ринку кредитування Бізнесу;

- важливою віхою розвитку фінансової підтримки українського бізнесу став початок співпраці з міжнародними фінансовими інституціями в частині розподілу ризиків та впровадження нових механізмів грантової підтримки бізнесу (міні-гранти, страхування сільськогосподарських ризиків та інші

проекти). У серпні та у грудні 2023 року підписано угоди з Європейським Банком Реконструкції та Розвитку щодо розподілу ризиків для нових кредитів на суму 240 млн євро;

- для бізнес-клієнтів 2023 рік був роком активних змін та інновацій в частині електронного бізнесу та сервісів бізнес-клієнтам. Серед основних результатів виділяються: проведення редизайну системи Приват24 Для Бізнесу та запуск бета версії оновленого додатку; збільшення до 65% кількості бізнес-клієнтів, які користуються мобільним додатком; запуск сервісу Досьє Ділової Репутації; впровадження хмарного кваліфікованого електронного підпису SmartID без мобільного додатку, що значно покращило клієнтський досвід; сервісу з перевірки заборгованості та сплати податків у системі Приват24 Для Бізнесу; нові сервіси в єдиному додатку: продаж валюти, робота з довіреними особами, шаблони платежів та журнал операцій; оновлення процесу онбордингу клієнтів та відкриття рахунку на веб-сайті, що дозволило скоротити час відкриття рахунку до 5 хв.; впровадження переходу на новий стандарт роботи ISO 20022 (СЕП 4.0 НБУ); запущено сервіс “Торгова платформа” для покращення клієнтського досвіду при купівлі-продажу валюти, результатом чого стало значне збільшення кількості та суми операцій; запроваджено мобільний застосунок Термінал для платформи Apple iOS (перші в Україні та сьомі у світі)» [34].

ПриватБанк незважаючи на складні зовнішні обставини у 2023 році продемонстрував «відповідальність, стійкість та значне зростання, стверджуючись як лідер фінансового ринку України. ПриватБанк має унікальне значення для української економіки як частина критичної інфраструктури, один з найбільш динамічних її кредиторів, платників податків та дивідендів до державного бюджету. З моменту націоналізації та докапіталізації на суму 155 млрд. грн. у 2016 році банк вже сплатив державі 168,3 млрд. грн. дивідендів і податку на прибуток, включаючи авансові внески частини дивідендів і податку на прибуток за підсумками 2023 року» [34].

ПриватБанк у 2023 році порівняно з 2022 роком більш ніж удвічі збільшив прибуток до оподаткування, що стало можливим завдяки довірі клієнтів та зростанню бізнесу. Сильні фінансові результати ПриватБанку демонструють його прагнення до довгострокового сталого розвитку та ефективності управління. У надзвичайно важкі роки війни банк залишається прибутковим і покращує свою діяльність. «ПриватБанк продовжує кредитувати бізнес, роблячи вагомий внесок у продовольчу безпеку та відновлення економіки. Забезпечуючи надійні сервіси - як цифрові, так і за допомогою фізичної інфраструктури - ПриватБанк відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності України. Обслуговування платіжних операцій підприємців і громадян є диверсифікованим джерелом доходу для банку і опорою для української економіки. Крім того, Банк продовжує інноваційний шлях. Завдяки інноваційним сервісам банку в Україні стрімко зростає прийом платежів через смартфони» [34].

ПриватБанку вдалося не лише зберегти, але й суттєво зміцнити позиції. «У 2023 році банк продовжив підтримувати українську економіку, збільшивши чистий портфель роздрібних кредитів на 39% до понад 60 млрд. грн. і чистий портфель кредитів для бізнесу (не включаючи Кредити юридичним особам - РЕПО) на 23% до понад 30 млрд. грн. Загальні активи банку зросли більше, ніж на 25%, досягши 680 млрд. грн. ПриватБанк залишається беззаперечним лідером на ринку фінансових послуг, обслуговуючи понад 18 мільйонів українців, що перебувають як на території країни, так і за кордоном. Висока довіра громадян та підприємств до банку та стабілізація економічної ситуації в країні дозволили збільшити обсяги депозитів на 83 млрд. грн. (18%) до майже 555 млрд. грн. Таке зростання масштабів бізнесу призвело до збільшення чистого процентного доходу банку на 16,7 млрд. грн. Ще 3 млрд. грн. приросту чистого процентного доходу завдячує процентній політиці, що реалізовувалась Національним банком України протягом 2023 року. Чистий комісійний дохід зріс на 20%, досягши 24,4 млрд. грн. В умовах зростання бізнесу операційні витрати залишались під

пильним управлінським контролем. Якість кредитного портфеля поступово покращується, що дає значну економію за витратами на формування резервів» [34].

Завдяки унікальній технологічній платформі системи PrivatMoney ПриватБанк виступає надійним партнером міжнародних організацій (серед яких: «Агентства ООН у справах біженців в Україні, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Товариства Червоного Хреста, “Людина в Біді” та інші) із виплат благодійної допомоги, забезпечуючи прозорість і швидкість виплат для українців у цей час випробувань. PrivatMoney стала одним із лідерів ринку в Україні, за рахунок впровадження світових цифрових та платіжних тенденцій, надаючи нашим клієнтам найкращі послуги та клієнтський досвід, підтримки безперебійної доступності переказів в цілодобовому режимі з початку повномасштабної війни» [28].

У 2023 р. кількість активних бізнес-клієнтів ПриватБанку зросла на 110 тис. до 875 тис., або +14,4% за рік. За оцінками компанії CBR, ПриватБанк «продовжує утримувати лідируючу позицію як основний банк для бізнесу з часткою серед юридичних осіб 45% та підприємців - 61%. За рік було залучено 215.3 тис. нових клієнтів, або +44,7% в порівнянні з аналогічним періодом 2022 р., при цьому кожен четвертий клієнт відкрив рахунок дистанційно - не відвідуючи відділення. Завдяки зручним та доступним сервісам було збільшено кількість активних бізнес-карток з 374 до 421 тис. (+13% р/р), що дозволило зберегти лідируючу позицію за часткою ринку» [34].

Особливим визнанням та досягненням команди було включення ПриватБанку до списку ТОП-50 найбільших екваєрів світу, з позицією #40 (+20 позицій за рік) за версією видання Nielsen Report. Значну увагу банк приділяє підтримці продажів своїх клієнтів-мерчантів. У 2023 р. впроваджено в промислову експлуатацію застосунок “Каса” для надання послуги фіскалізації на POS-терміналах: за рік до сервісу підключено понад 39 тис. підприємців. Якість обслуговування та інноваційність у провадженні продуктів бізнесу високо оцінена клієнтами й суспільством. ПриватБанк

здобув перше місце у номінаціях “PaySpace Magazine Awards 2023”: “Найкращий банк для ФОП”, “Найкраще рішення для бізнесу з прийому платежів оффлайн (Додаток “Термінал”), Найкращий партнер бізнесу з прийому платежів онлайн (LiqPay)”, “Найкращий банк-еквайєр”, “Найкращий сервіс міжнародних переказів PrivatMoney” [34].

Завдяки значній трансформації, яку пройшов Приватбанк стали можливими стабільний прибуток і потік дивідендів. На теперішній час це ефективна організація з кращими практиками корпоративного управління та незалежною наглядовою радою, що дотримується принципів прозорості, підзвітності, відповідальності. Робота продовжується: в рамках комітету з питань трансформації правління і наглядова рада розглядають ініціативи зі створення цінності, спрямовані на поєднання передових технологій із сильною діловою репутацією банку. ПриватБанк і в майбутньому залишатиметься надійним партнером громадян та українського бізнесу, який буде продовжувати кредитувати малий та середній бізнес, впроваджувати інноваційні продукти та послуги та стимулювати інвестиційну активність, що відповідають актуальним потребам ринку.

2.2. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Кредитний портфель слід розглядати в двох значеннях – широкому та вузькому. У широкому розумінні кредитний портфель – це «сукупність інструментів за допомогою яких банк реалізує свою кредитну політику та здобуває конкурентні переваги на кредитному ринку. У вузькому розумінні під кредитним портфелем слід розуміти сукупність позичок, які банк надає своїм клієнтам з метою отримання відсоткового прибутку» [17].

Найважливішим етапом реалізації кредитної політики є формування кредитного портфеля, що дозволяє чіткіше вибрати стратегію і тактику розвитку комерційного банку. Саме кредитний портфель одночасно виступає

головним джерелом доходів банку і джерелом ризику при розміщенні активів. Від якості портфеля значно залежить репутація банку, фінансові результати, його стійкість та ліквідність.

Кредитні операції – «найприбутковіший вид банківської діяльності. З їхньою допомогою формується основна частина чистого прибутку, яка відраховується до резервних фондів і йде на виплату дивідендів. У процесі операційної діяльності банк піддається ризикам, які пов'язані зі структурою та якістю кредитного портфеля. До них відносяться: ризик ліквідності – зобов'язання перед позичальником, які банк не в змозі погасити; кредитний ризик – неспроможність позичальником сплати основного боргу та відсотків за кредитом; ризик процентних ставок – ризик несприятливої зміни процентних ставок» [17].

Таким чином, ретельний відбір позичальників та контроль за його фінансовим станом і аналіз умов видачі кредиту є основними функціями кредитних підрозділів банку. Тому важливим питанням для будь-якого банку стає формування оптимального кредитного портфеля.

Проаналізуємо стан кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки, на основі фінансової звітності банку (Додатки А, Б, В). Спочатку розглянемо структуру активів банку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Структура активів АТ КБ «ПриватБанк»

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.	
	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %
Обсяг наданих кредитів	68218	16,9	68084	12,6	92019	13,5
Загальні активи	401296	100	540596	100	680008	100

*Джерело: Розраховано автором на основі Додатка А, Б, В.

У структурі активів ПриватБанку впродовж 2021-2023 років (табл. 2.1) кредитні активи займали не надто значну частку, а саме: найбільшою вона була у 2021 році – 16,9%, а найменшою у 2022 році – 12,6%, а на кінець 2023 року вона дещо зросла – до 13,5%. Це можливо пояснити тим, що у нинішніх нестабільних умовах ПриватБанк (як і більшість державних банків) сильніше зацікавлений у роботі з високоліквідними та низькоризиковими активами (деPOSITними сертифікатами НБУ, ОВДП), які забезпечують запланований рівень прибутковості банку, а основне – за ними відсутні кредитні ризики. Слід зазначити, що така ситуація в структурі активів банку спостерігається протягом всього аналізованого періоду.

Наступним кроком для аналізу кредитного портфеля буде аналіз динаміки та структури кредитного портфеля за суб'єктами кредитування (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Динаміка кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за суб'єктами кредитування

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Зміна 2023 р. до 2021 р., %
	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	Обсяг, млн. грн.	Питома вага, %	
Кредити юридичним особам	15994	23,4	26651	39,1	31840	34,6	99,1
Кредити фізичним особам	52224	76,6	41433	60,9	60179	65,4	15,2
Обсяг наданих кредитів, усього	68218	100	68084	100	92019	100	34,9

*Джерело: Розраховано автором на основі Додатка А, Б, В.

Кредитування у всіх українських банках з початком війни істотно загальмувалося, оскільки на кредитному ринку зменшилися попит і пропозиція. Проте, незважаючи на негативний вплив війни на економічний розвиток у 2021-2023 роках ПриватБанк не зазнав зменшення кредитного портфеля. Із таблиці 2.2. видно, що протягом 2021-2022 років існувала тенденція до зменшення обсягів наданих кредитів АТ КБ «ПриватБанк», що є негативним явищем, оскільки зменшення обсягів кредитування несе за собою і зменшення прибутковості банку. Це пов'язано з кризовою ситуацією в країні та світі – політичною та валютною нестабільністю, що привело до зниження попиту на кредитні продукти. У 2022 році порівняно з 2021 роком відбулося зменшення кредитного портфелю на 134 млн. грн., але вже у наступному 2023 році відбулося зростання на 23935 млн. грн. Загалом за весь період дослідження зростання обсягу кредитного портфеля відбулося з 68218 млн. грн. у 2021 році до 92019 млн. грн. у 2023 році., або на 34,9% (тобто у 1,3 рази).

ПриватБанк протягом 2021-2023 років нарощував свій кредитний портфель головним чином завдяки підвищенню обсягів кредитування фізичних осіб. Так, у 2021 році відбулося збільшення суми таких кредитів з 52224 млн. грн. до 60179 млн. грн. у 2023 році, тобто зростання у 1,2 рази. Проте в 2021-2023 роках підвищення обсягів кредитування юридичних осіб спостерігається за більш значними темпами відповідно з 15994 млн. грн. до 31840 млн. грн., або у 1,9 рази. Але розрив у обсягах кредитування збільшується, а саме у 2022 році ця різниця складала 14782 млн. грн., а у 2023 році – вже 28339 млрд. грн. Тож виходячи із цього можна розпізнати той момент, що у своїй кредитній діяльності ПриватБанк більше орієнтований на обслуговування фізичних осіб. Також підтверджує цей факт те, що значну частку в загальній сумі кредитів займає кредитування фізичних осіб. Протягом 2021-2023 років питома вага кредитів наданих фізичним особам становила не менше 50% (в 2021 році - 76,6%; в 2022 році - 60,9%; в 2023 році - 65,4%). В 2022 році порівняно з 2021 роком частка кредитів фізичних осіб зменшилася

на 15,7 %, а в 2023 році відповідно до 2022 року збільшилася на 4,5 %. Значний темп підйому спостерігається у кредитуванні юридичних осіб – у 2023 році порівняно з 2021 роком він склав -99,1%. Питома вага кредитів наданих юридичним особам коливається в межах від 23,4 % (2021 рік) до 34,6 % (2023 рік), тобто частка кредитів протягом аналізованого періоду збільшилася на 11,2 %.

Одним із напрямів оцінки кредитного портфеля банку постає дослідження стану та динаміки так званих «непрацюючих кредитів». За класифікацією НБУ такими слід вважати активи, що є простроченими більш, аніж 90 днів (для банку-боржника навіть 30 днів), або зобов'язання, за яким позичальник не зможе здійснити погашення без стягнення застави. Непрацюючі кредити ПриватБанку згруповані в окрему категорію «Кредити, що управляються як окремий портфель», яка містить недіючі кредити, що видані до 19.12.2016 року.

Протягом 2022-2023 років категорія «Кредити, що управляються як окремий портфель» включає в себе непрацюючі кредити, які були видані до 19 грудня 2016 року. На думку керівництва ПриватБанк, «цей портфель має спільні показники кредитного ризику, незалежно від класифікації за галуззю економіки та напрямом комерційної діяльності на дату видачі таких кредитів. ПриватБанк станом на 31 грудня 2023 року визнав 169 633 млн. грн. резерву під очікувані кредитні збитки за цими кредитами (31 грудня 2022 року: 167 435 млн. грн.). ПриватБанк протягом 2023 року списав за рахунок резерву 133 млн. грн. вказаних кредитів (2022 рік: 44 млн. грн.), а також банк продовжує вживати заходів щодо стягнення списаної заборгованості» [34].

ПриватБанк протягом 2022 року кредити та аванси клієнтам, які були списані за рахунок резервів в минулих роках відшкодував в загальній сумі 359 млн. грн. (2021 рік: 432 млн. грн.) включаючи відшкодування 238 млн. грн. за кредитними картками (2021 рік: 275 млн. грн.), 98 млн. грн. за кредитами юридичним особам (2021 рік: 141 млн. грн.), 21 млн. грн. за іпотечними

кредитами (2021 рік: 11 млн. грн.) та 2 млн. грн. за кредитами підприємствам малого та середнього бізнесу (2021 рік: 5 млн. грн.) [33].

Протягом 2023 року загальна сума кредитів найбільшим 10 клієнтам ПриватБанку, крім тих що управляються як окремий портфель, складала 3 523 млн. грн. (31 грудня 2022 року: 2 240 млн. грн.) або 3% від загальної суми кредитів за вирахуванням тих, що управляються як окремий портфель (в 2022 році: 3%). В 2023 році резерв під очікувані кредитні збитки, пов'язаний з цими позичальниками становив 384 млн. грн. (в 2022 році: 595 млн. грн.) [34].

Таким чином, в умовах воєнного стану ПриватБанк кредитує ті галузі, де держава надає часткові або повні гарантії за кредитами та компенсацію відсотків, це перш за все енергетика, сільське господарство, експортні галузі та логістика. ПриватБанк намагається кредитувати ті підприємства, які будуть підтримуватися державою через свої державні програми, а саме програму початкового кредитування «Доступні кредити 5-7-9%» для підтримання малого та середнього підприємництва. Необхідно також зазначити, що якість кредитного портфеля банку могла б бути кращою, оскільки ПриватБанк має найбільшу кількість непрацюючих кредитів серед усіх вітчизняних банків, на них припадає майже 1/4 активів банківської системи. Проте протягом аналізованого періоду банк приділяв значну увагу роботі з проблемними кредитами та постійно їх скорочував. Але на основі аналізу кредитного портфелю ПриватБанку необхідно зазначити, що керівництво забезпечує ефективний кредитний портфель і приймає рішення щодо його структурної зміни задля підвищення прибутковості інвестицій та оптимізації погашення кредиту, що впливає на ліквідність і прибутковість банку.

2.3. Механізм реалізації кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»

Механізм реалізації кредитної політики банківської установи включає у себе побудову організаційної структури та організацію процесу функціонування управління кредитним портфелем банку. Структура кредитного підрозділу банківської установи є частиною підрозділів банку, які забезпечують його кредитну діяльність та працівники які наділені певними правами, обов'язками, а також несуть відповідальність за якість виконаної роботи. Найбільша частина доходів надходить до банківської установи саме за рахунок проведення кредитних операцій, а отже надзвичайно важливим напрямом є побудова такої організаційної структури кредитного підрозділу, яка б у здійсненні управління кредитним портфелем банку була найбільш ефективнішою.

Забезпечення прибутку банківської установи від кредитних операцій, а також ефективне розміщення кредитних ресурсів є основними завданнями у впровадженні кредитної політики комерційних банків України. Однак для досягнення цих завдань необхідно не лише розробити ефективну кредитну політику, але і організувати кредитний процес у банківській установі таким чином, щоб в управлінні кредитним портфелем використовувалися всі прогресивні на сьогодні надбання кредитної політики. Кредитування є важливим джерелом прибутків та важливим компонентом відносин АТ КБ «ПриватБанк» з клієнтами. Досягнення успіху у банківській справі вимагає високої якості та ефективності при ідентифікації, оцінці та моніторингу ризиків, пов'язаних з кредитуванням. Кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» та єдині стандарти, що впроваджуються в усіх підрозділах банку, покликані забезпечити належне середовище для результативного управління кредитними ризиками [31].

Основним завданням кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» є «визначення основних принципів здійснення кредитного процесу й управління кредитним ризиком у банку. Основними функціями кредитної політики банку

є: «встановлення загального підходу банку до прийняття кредитних ризиків; визначення основних принципів і стандартів кредитної діяльності; встановлення відповідальності і повноважень працівників банку на кожному етапі кредитного процесу; забезпечення комплексного підходу до управління ризиками». Кредитна політика встановлює загальний підхід АТ КБ «ПриватБанк» до прийняття кредитних ризиків, вона визначає «основні принципи і стандарти кредитної діяльності, відповідальність і повноваження працівників банку на кожному етапі кредитного процесу та забезпечує комплексний підхід до управління ризиками, що у підсумку гарантує найбільш раціональне використання ресурсів банку. Встановлюючи чіткий зв'язок між кредитною політикою та діловою стратегією, банк закладає підвалини для тривалого успіху у банківській справі» [31].

Цільовими клієнтами Банку є юридичні особи сегменту середнього та малого бізнесу, корпоративного бізнесу, а також фізичні особи-резиденти, яким Банк пропонує кредитні продукти (табл. 2.3).

Правління АТ КБ «ПриватБанк» відповідає за впровадження кредитної політики, а саме: «координацію впровадження кредитної політики, в тому числі за розробку, затвердження та реалізацію необхідних процедур на виконання кредитної політики; забезпечення умов, необхідних для реалізації політики, надання фінансових коштів, залучення кваліфікованих співробітників, організацію і перегляд виконання політики; ознайомлення співробітників банку з політикою і пов'язаними з нею процедурами банку; розуміння та дотримання співробітниками банку кредитної політики; відповідальність співробітників за недотримання політики і пов'язаних з нею процедур банку; забезпечення умов для підтримки високого рівня технологічного забезпечення / інфраструктури ІТ-систем, своєчасне надання фінансових ресурсів, найму кваліфікованих ІТ-співробітників, з метою забезпечення аналізу та моніторингу ризиків за допомогою інтегрованих систем» [31].

Таблиця 2.3.

Цільові клієнти АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Клієнтські групи	Сегменти клієнтів	Критерії для віднесення	Відповідальні бізнес підрозділи
Юридичні особи	Суб'єкти МСБ (малого та середнього бізнесу)	Юридичні особи та/або фізичні особи-підприємці з обсягом річної реалізації до 40 млн. грн.	Бізнес МСБ
	Корпоративні клієнти	Юридичні особи з обсягом річної реалізації 40 і більше млн. грн.	Корпоративний бізнес
Фізичні особи	Представники середнього та нижче середнього класу	Фізичні особи, що користуються стандартними роздрібними продуктами та мають достатній регулярний дохід для обслуговування боргу.	Роздрібний бізнес
	ВІП-клієнти	Фізичні особи з доходами вище середнього – клієнти з рівнем щомісячного доходу від 30 до 90 тис. грн., що користуються роздрібними продуктами, але мають підвищені вимоги, або потребують нестандартних продуктів, що відповідають статусу особи. Потребують підвищеного статусу при обслуговуванні. Заможні клієнти – сегмент клієнтів з щомісячним доходом від 90 до 150 тис. грн., потребують спеціальних банківських послуг, але не відповідають вимогам клієнтів Private Banking. Клієнти Private Banking – клієнти, що володіють активами від 30 млн. грн. та потребують персонального обслуговування та послуг в різних сферах (банківські, юридичні, консультаційні з оподаткування, консьерж-сервіс та інші). Споживачі послуг найвищої якості та складності, також потребують персональної уваги з боку топ менеджменту банку.	

Джерело: [31].

Валюта фінансування: юридичні особи – гривня, долар США, євро; фізичні особи – гривня. Цільові галузі для фінансування: «сільське господарство та пов'язані галузі; роздрібна торгівля; оптова торгівля; виробники споживчих товарів; інфраструктура і транспорт (інші галузі промисловості можуть розглядатися за умови прийнятної структури угоди та якості контрагента)».

До основних розділів кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» відносяться: «клієнти та продукти; валюта фінансування; цільові галузі для фінансування; ухвалення новацій та змін; обробка виключних ситуацій; основні принципи кредитування; організація кредитного процесу; мінімальні вимоги до потенційних позичальників; мінімальні стандарти кредитної угоди; кредитні повноваження; моніторинг кредитів; економічні заходи в роботі з проблемними кредитами; звітність» [31]. Основні типи кредитних продуктів банку представлені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Основні типи кредитних продуктів АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Юридичні особи та/або фізичні особи-підприємці		Фізичні особи	
Тип кредиту	Максимальний прийнятний термін	Тип кредиту	Максимальний прийнятний термін
1. Кредити в поточну діяльність:		1. Кредити без забезпечення:	
- овердрафт на поточний рахунок;	2	- кредитні картки;	2
- кредит на поповнення обігових коштів;		- споживчі кредити.	
- гарантії, авалі;		2. Забезпечені кредити:	
- кредит під заставу депозиту;		- іпотека;	20
- торгове фінансування.		- фінансування авто, в т.ч. в лізинг;	5
2. Інвестиційне фінансування:		- кредит під заставу депозиту;	1
- фінансовий лізинг;	5	- фінансування під заставу нерухомості.	5
- інвестиційний кредит.			

Джерело: [31].

Основною метою управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» є «досягнення банком запланованого рівня прибутку, така основна ціль поділяється на окремі під-цілі, спрямовані на: залучення нових клієнтів; максимальну реалізацію потенціалу відносин з кожним існуючим клієнтом; отримання доходів, адекватних прийнятим ризикам». Управління кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк» має подвійний підхід: «управління на рівні окремої операції враховуючи ризик, пов'язаний з нею; управління загальними характеристиками кредитного портфеля шляхом використання обмежень окремих сегментів, а саме: встановлення обмежень для галузей або областей (набуває особливої актуальності у період активного нарощування обсягів кредитного портфеля)» [31].

Кредитний процес АТ КБ «ПриватБанк» поділяється на чотири стадії: «залучення клієнта та надання йому інформації і консультацій; збір інформації про клієнта, її аналіз та прийняття рішення про кредитування; впровадження рішення про кредитування (оформлення, облік тощо); поточне управління відносинами між клієнтом та банком» [31].

Підрозділи АТ КБ «ПриватБанк», що задіяні в процесі кредитування:

1. «Підрозділ Ризик-менеджменту (проведення кількісного, якісного аналізу та оцінки ризиків, на які банк наражається в ході проведення кредитних операцій; контроль за адекватністю резервів за кредитними операціями банку; оцінка кредитоспроможності та підтвердження фінансового стану позичальника (поручителя); перевірка повноти пакету документів для кредитного аналізу; організація кредитного моніторингу; бере участь у розробці стратегічних параметрів кредитного портфелю банку, якісних цілей та орієнтирів для Бізнес-підрозділів; керівник підрозділу Ризик-менеджменту відповідає за поточну розробку та актуальність кредитної політики банку».

2. «Кредитний комітет затверджує структуру забезпечення, коефіцієнти покриття та інші параметри забезпечення, що містяться у кредитній заявці.

3. Підрозділ правового забезпечення відповідає за достовірність і можливість правозастосування юридичної документації».

4. «Служба безпеки відповідає за аналіз ділової репутації клієнта та, у випадках прийняття банком значних ризиків (визначається окремими документами банку) ділової репутації пов'язаних з клієнтом осіб.

5. Бек-офіс банку відповідає за те, що всі умови затвердженого кредиту належним чином відображені в договірних документах та в інформаційних системах банку» [31].

Основними передумовами для кожного рішення про надання кредиту є всебічна інформація про клієнта, його діяльність та стан галузі. Зокрема Бізнес-підрозділи повинні розуміти таку інформацію про клієнта: «фізичну особу – соціальну стабільність; матеріальний стан; кредитну історію; юридичну особу або фізичну особу-підприємця – «ключові продукти і послуги клієнта та продукти-замінники; основні контрагенти, а саме постачальники і покупці та конкуренти на ринку; сектор економіки клієнта, стан та тенденції галузі, ключові фактори успіху, окремі ризики; рівень ділової репутації клієнта; організаційна структура клієнта».

Постійний моніторинг наданих кредитів з метою забезпечення своєчасного виявлення змін у кредитоспроможності та підвищення ступеню ризику має здійснюватися у розрізі аналізу фінансового стану клієнта АТ КБ «ПриватБанк», дотримання умов кредитних угод та інших договорів. Існують такі напрями моніторингу: «моніторинг фінансового стану клієнта; моніторинг оборотів за рахунками; моніторинг забезпечення; спостереження за бізнесом та репутацією клієнта; моніторинг строків. Методи моніторингу: «перевірка документів (фінансових звітів та інших), що надаються клієнтом на періодичній основі; збір та аналіз інформації, отриманої з інших джерел, таких як преса, внутрішня банківська інформація, інформація від третіх осіб – ділових партнерів, конкурентів тощо; періодичні зустрічі з керівництвом та/або представниками клієнта; регулярні візити до приміщень клієнта та/або поручителя (гаранта) для перевірки активів, якими вони володіють (зокрема активів, наданих в заставу). Система моніторингу має два рівні: «рівень прямого контакту з клієнтом та рівень внутрішньобанківського незалежного

контролю, які виконують відповідно: працівники Бізнес-підрозділів та працівники Ризик-менеджменту. Основним принципом цієї схеми є те, що тільки працівники Бізнес-підрозділів мають безпосередньо спілкуватися з клієнтом, а працівники Ризик-менеджменту мають контактувати з клієнтом лише у виняткових випадках» [31].

Мінімальні стандарти кредитної угоди АТ КБ «ПриватБанк»: «предмет угоди, який визначає основні риси кредиту, зокрема: обсяг кредиту, строк, на який надається кредит, процентну ставку, суми комісій; мету отримання кредиту; строки та умови надання кредиту; процедуру надання кредиту; строки та умови погашення (або пролонгації) кредиту; строки та порядок сплати процентів за користування кредитом; строки та порядок сплати комісій, неустойки та інших виплат; заяви, гарантії, додаткові умови та взаємні зобов'язання сторін; перелік інформації, що вимагається від клієнта у відповідності із законодавчими та нормативними вимогами; посилання на перелік забезпечення, якщо воно є; перелік подій, у разі настання яких банк може винести рішення про припинення кредитування, дострокове погашення кредиту, звернення стягнення на забезпечення та інші санкції; юрисдикцію та процедуру розв'язання суперечок; офіційні реквізити сторін» [31].

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

3.1. Удосконалення системи управління кредитним ризиком банку

Успішна діяльність банку в першу чергу залежить від обраної стратегії управління ризиками. Мета процесу управління кредитними ризиками полягає в їх обмеженні або мінімізації, оскільки повністю уникнути ризиків неможливо. Управління кредитними ризиками, як правило, спрямоване на забезпечення отримання банком відповідної винагороди за прийняття ризиків.

Основними принципами управління кредитними ризиками є:

1. «Принцип єдності системи (всі ризики у кредитному портфелі банку тісно взаємозв'язані між собою, тому невчасно виявлений ризик в процесі ведення діяльності може привезти до виникнення інших видів ризику, внаслідок чого банк отримає негативний результат діяльності, тобто понесе непередбачувані витрати);

2. Принцип самоконтролю (контроль кредитного процесу здійснюється за допомогою різних методик та щоденної діяльності кредитних підрозділів банків; головною метою принципу є постійний оперативний контроль за рівнем кредитних ризиків, який повинні здійснювати висококваліфіковані менеджери банку);

3. Принцип прогнозування та інформативності (є обов'язковим принципом, оскільки банк повинен бути проінформований про можливі ризики та їх наслідки, а також кожен банк повинен своєчасно виявляти ситуації чи загрози, які зможуть призвести в майбутньому до збитків);

4. Принцип побудови власного механізму управління кредитними ризиками в банку (сутність даного принципу полягає в тому, що кожен банк має свої особливості ведення кредитної діяльності, таким чином банк повинен

створити власні методи, принципи, механізм управління кредитними ризиками, які залежать від специфіки його діяльності);

5. Принцип пріоритетності (характеризується тим, що визначена банком стратегія управління кредитними ризиками, повинна визначати пріоритетні напрямки ефективного управління ризиками);

6. Принцип резервування (кредитний ризик характеризується невизначеністю та може призвести як до значних втрат так і до отримання прибутку, тому банк повинен створювати за рахунок вільних коштів резерви під ризики проведення кредитних операцій, які в разі настання ризикової події можна використати для покриття збитків);

7. Принцип документарності (сутність даного принципу полягає в обов'язковому письмовому оформленні та реєстрації усіх етапів управління кредитними ризиками);

8. Принцип ефективності (система принципів управління кредитними ризиками повинна постійно удосконалюватися банком та прагнути до найвищого рівня ефективності управління ризиками)» [29].

Ефективна система управління кредитними ризиками має вирішувати такі основні завдання:

- «визначати рейтинг позичальника і ймовірність банкрутства;
- обґрунтовувати ухвалення рішення про кредитування;
- підвищувати якість кредитного портфеля;
- створювати можливість постійного контролю стану кредитного портфеля;
- зменшувати частку проблемних кредитів;
- поліпшувати організацію роботи з видавання кредитів і скорочувати тимчасові витрати за рахунок цифровізації;
- створювати можливості для постійного моніторингу і своєчасної реакції на проблеми, що виникають у клієнта» [5].

Виходячи з вищевикладеного, необхідно враховувати, що система управління кредитними ризиками складається з багатьох важливих елементів, перелік яких відображений на рис. 3.1.

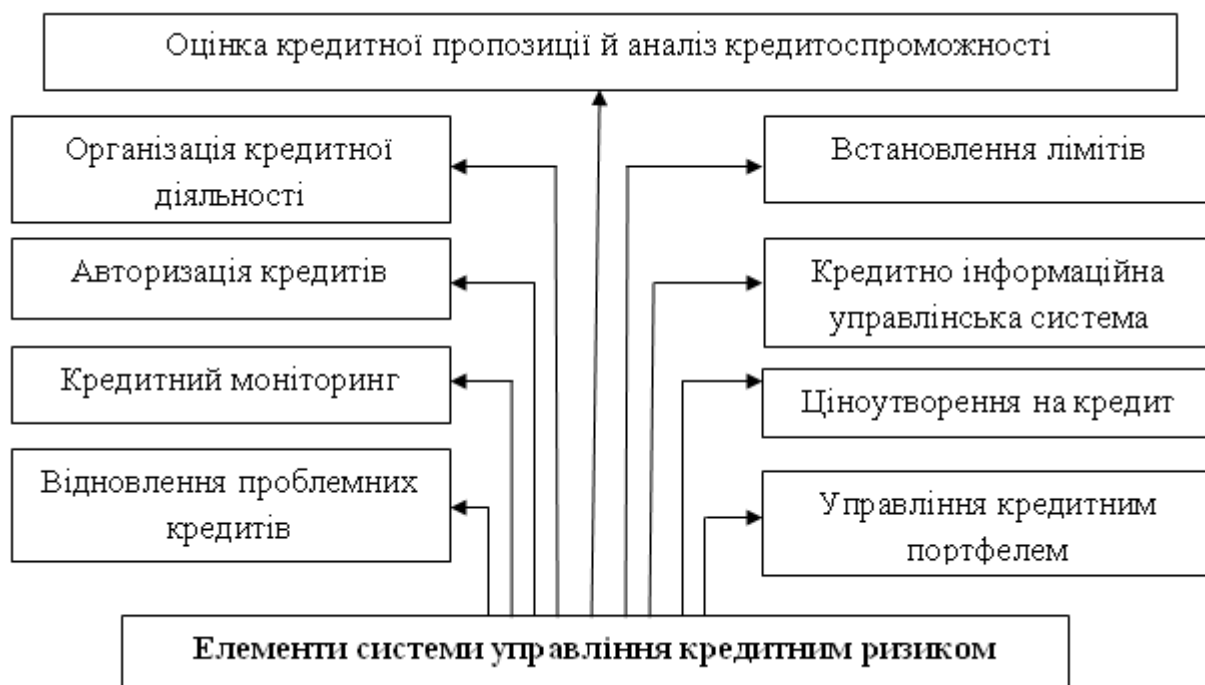

Рис. 3.1. Елементи системи управління кредитним ризиком

Джерело: [37].

В сучасних умовах основними причинами виникнення кредитного ризику є:

1. «Спекулятивне банківське кредитування. За деякими оцінками 30-40% загального кредитного портфеля банків України займають позики надані для проведення спекулятивних операцій. Повернення цих позик можливе не за рахунок доходів компаній або індивідуальних осіб, а шляхом реалізації активів (землі, нерухомості) за вищою ціною. Однак, це можна здійснити лише за умови зростання економіки.

2. Нагромаджені валютні ризики, які реалізуються, коли гривня девальвує. Внаслідок цих процесів доходи населення та компаній у національній валюті виявляються недостатніми для того, щоб обслуговувати кредити в іноземній валюті.

3. Криза довіри. Світова фінансова криза, яка розпочалася з іпотечної кризи в США та зачепила світові фондові ринки, в Україні проявилася у вигляді відпливу капіталів іноземних інвесторів. Це погіршило ліквідність банків, які використовували іноземні залучені кошти.

4. Принцип «доміно». Глибока спеціалізація сучасного бізнесу призводить до залежності від багатьох постачальників і споживачів. Фінансова неспроможність одного з них підвищує кредитний ризик усіх учасників процесу.

5. Скорочення попиту. Наслідком фінансово-економічної кризи є згортання виробництва, зменшення рівня зарплат і доходів, що в свою чергу, призводить до зменшення попиту. Разом з тим, зменшується рівень рентабельності бізнесу, погіршується можливість обслуговування поточної заборгованості. Безумовно, це призводить до посилення кредитного ризику».

Впливають на кредитні ризики і мікроекономічні фактори. «Це, передусім, агресивна кредитна політика, яка була притаманна вітчизняним банківським установам в останні роки. Здійснюючи високоризиковані кредитні операції, банки не завжди проводять моніторинг ризиків. Зрештою, послабилися вимоги банків до фінансового стану позичальників, іноді відбувається відхилення від принципів кредитування, від установлених підходів до оцінки забезпечення. В результаті, значно погіршується якість кредитного портфеля банків. Безумовно, це не може не впливати на ліквідність банків в умовах швидкоплинних змін економічної ситуації, особливо погіршується становище банків, які здійснюють значні запозичення на міжнародних фінансових ринках» [37].

У зв'язку з перерахованими причинами виникнення кредитного ризику, в сучасних умовах одним з важливих питань для банківських установ є вдосконалення системи управління кредитним ризиком. Базуючись на розвитку наукових підходів Зверук Л. А. та Іванюк С. О. [15] АТ КБ «ПриватБанку» доцільно застосовувати стратегію управління кредитним ризиком.

На думку Зверук Л. А. та Іванюк С. О.: стратегія управління кредитним ризиком включає «сукупність теоретико-методологічних поглядів та практичних заходів, спрямованих на зниження ризикованості кредитної діяльності для забезпечення ефективності банківського функціонування на довгострокову перспективу» [15].

Стратегія управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанк» повинна включати наступні етапи:

«Перший етап – це аналіз ризику через його ідентифікацію, оцінку та планування. Ідентифікація спрямована на виявлення факторів ризику, і вона буде успішною, якщо в результаті її проведення визначено всі потенційні фактори кредитного ризику, виявлено місця можливої його локалізації та на цій основі створено карту ризиків. Оцінка кредитного ризику здійснюється для порівняння можливих вигод і втрат а також для аналізу можливості включення кредиту в кредитний портфель відповідно до встановлених нормативів та принципу диверсифікації. Планування кредитного ризику – це процес, пов’язаний із визначенням цілі, на які буде надано кредит, встановлення рівня прийняттого ризику кредитної операції та обґрунтування кредитних продуктів банку на основі співвідношення між ризиком і доходом».

На другому етапі «здійснюються вибір та регламентація методів впливу на ризик, аналіз їх результативності щодо конкретної кредитної операції та відповідність лімітам, резервам, нормативам».

На третьому етапі «проводиться безпосередній вплив на ризик через його прийняття (повне, часткове: перекладання, розкладання, диверсифікація) чи уникнення. Уникнення ризику є найбільш радикальним методом, і його застосування буде доцільним лише за умови, що втрати банку не будуть перевищувати розмір джерел на їх відшкодування або відмова від ризику не призведе до виникнення ще більшого».

Четвертий етап «зводиться до контролю та моніторингу результатів заходів, що проводяться. Проведення безперервного моніторингу дозволить вчасно реагувати на зміни рівня кризових факторів, оцінювати їх наслідки та

оперативно вживати управлінські заходи щодо підтримання ризику на прийнятному для банку рівні».

На п'ятому етапі «здійснюються оптимізація та підтримка запланованого рівня розвитку банку» [15].

Отже, для успішної реалізації стратегії управління кредитним ризиком АТ КБ «ПриватБанку» необхідно здійснити наступні заходи:

- 1) «формування ефективної організаційної структури та механізму контролю банківської діяльності;
- 2) функціональний розподіл повноважень і рівнів відповідальності при прийнятті рішень щодо видачі кредиту та встановлення допустимих меж прийняття кредитного ризику;
- 3) урахування мінливості внутрішнього і зовнішнього середовища та змін кредитного ризику, що впливає на визначення пріоритетних напрямів кредитування;
- 4) прийняття кредитного ризику з урахуванням вимог кредитної політики, стратегічного плану банку та нормативних вимог;
- 5) постійний аналіз кредитного ризику з метою підвищення якості його оцінки, визначення нових факторів впливу та розробки заходів на випадок надзвичайних подій;
- 6) розробку методів моніторингу кредитного ризику, що забезпечить повноту капіталізації банку;
- 7) запровадження заходів внутрішнього контролю та вдосконалення роботи служби внутрішнього аудиту, незалежної від операційних підрозділів банку і відокремленої від процесів поточного внутрішнього контролю» [15].

Таким чином, запровадження вищезазначених заходів у практичній діяльності банку дозволить максимально наблизити стратегію управління кредитним ризиком до світових тенденцій розвитку кредитного ризик-менеджменту

3.2. Напрямки покращення управління проблемними кредитами банку

Якість банківських активів, і перш за все кредитів, являє собою один з найважливіших індикаторів стану банківського сектора та економіки загалом. Зростання кількості проблемних кредитів сприяє зниженню якості кредитного портфеля банку, виникненню додаткових витрат, мінімізації його прибутку, а також може призвести і до банкрутства. Банки, постійно функціонують в умовах невизначеності, наражаються на ризики погіршення фінансової дисципліни з боку позичальників, це призводить до виникнення проблемної заборгованості по кредитах.

Погіршення фінансової дисципліни в Україні безпосередньо пов'язано з різного роду факторами, першоджерелом яких є нестабільність економічної та соціальної ситуації у нашій країні. Такі фактори можна умовно згрупувати як такі, що мають першоджерелом макроекономічну нестабільність, недосконалу роботу банку з позичальником і нестабільність самої банківської системи.

1. Зовнішні фактори, першоджерелом яких є макроекономічна нестабільність включають:

- «погіршення стану ринкової кон'юнктури;
- наявність дисбалансів у фінансовій системі;
- девальвація національної грошової одиниці;
- соціальні катаклізми;
- масова міграція населення;
- підвищення цін на енергоресурси;
- інфляція» [30].

2. Зовнішні фактори, першоджерелом яких є нестабільність банківської системи:

- «неефективна політика НБУ щодо підтримки банківської системи в умовах загострення кризових явищ;
- значний відсоток наданих кредитів у іноземній валюті, в умовах девальвації національної грошової одиниці;

- недобросовісна конкуренція у сфері надання кредитів;
- висока вартість кредитних грошей;
- недотримання банками лімітів концентрації боргів» [30].

3. Внутрішньобанківські фактори, пов'язані з взаємодією з позичальниками:

- «помилки під час укладання договору кредитування;
- недостатня якість здійснення оцінки кредитоспроможності позичальника банком;
- відсутність або недостатність ефективності моніторингу стану фінансів позичальника;
- недостатній або неефективний контроль дотримання термінів виплат за кредитами» [30].

Слід відмітити, що незважаючи на зменшення частки непрацюючих кредитів у комерційних банках, проблематика їх управління залишається вкрай актуальною і надалі. Це пов'язано з високою ризикованістю вітчизняної економіки і великим тиском на неї різного роду зовнішніх факторів та загроз.

Отже, виходячи із вищезазначеного система управління проблемними кредитами АТ КБ «ПриватБанк» повинна включати наступні етапи (рис. 3.2):

На першому етапі «аналізуються обсяги проблемних кредитів, здійснюється їх аналіз з погляду захисту від можливих втрат, вивчаються причини які призвели до їх появи. Ефективний аналіз проблемних кредитів на цьому етапі передбачає проведення попередньої аналітичної роботи щодо їх якості та кількості. Для ефективного управління проблемною заборгованістю доцільно її структурувати, тобто розбити на окремі сегменти, наприклад за термінами простроченої заборгованості, причинами її виникнення, наявності і якості застави, за кредитними продуктами. Після завершення сегментації проводиться якісний аналіз усіх отриманих підпортфелів. Основна увага повинна приділятися оцінці перспектив стягнення заборгованості або через судове стягнення заборгованості, або добровільне звернення стягнення на

предмет застави. Для обох варіантів основою для оцінки є якість і вартість застави» [21].

Рис. 3.2. Система управління проблемними кредитами банку

Джерело: [21].

На другому етапі управління проблемними кредитами «визначається стратегія управління проблемними активами. Здебільшого в банках є три стратегії вирішення питань із проблемними активами:

- «стратегія управління полягає в тому, що утримувати проблемні активи на балансі і продовжувати шукати вирішення проблеми (головним чином або шляхом реструктуризації, або судового стягнення заборгованості). Робота з простроченою заборгованістю може виконуватися або підрозділами банку, або шляхом передачі стягнення боргів стороннім виконавцям;

- стратегія продажу полягає в тому, що проблемні кредити продаються третій стороні. Продавець може продовжувати обслуговувати портфель на основі договору про обслуговування;

- стратегія списання полягає в тому, щоб списати проблемні активи з балансу і припинити заходи щодо стягнення заборгованості».

На третьому етапі здійснюється «визначення методу управління проблемними кредитами. В банківській системі існує достатня кількість методів та інструментів управління, тому перед менеджментом банку постає проблема раціонального їх вибору та прийняття оптимальних управлінських рішень. Ці інструменти повинні враховувати економічні та адміністративні заходи, що застосовують органи банківського нагляду, регулювання і контролю для забезпечення належних обсягів проблемної заборгованості в банку. Рішення з приводу того, які саме методи доцільніше використовувати для управління проблемною заборгованістю, повинні здійснюватися з урахуванням індивідуальних особливостей кожної угоди, обраної банком стратегії розвитку, можливості залучення фінансування для підтримки ліквідності, а також наявності вільних фінансових коштів, часу і кваліфікованого персоналу для побудови власної структури щодо роботи з проблемною заборгованістю» [21].

На цьому етапі потрібно керуватися наступними критеріями вибору методів управління проблемними кредитами при реалізації обраної стратегії:

- «грошові витрати банку на реалізацію обраного методу управління;
- складність реалізації обраного методу управління проблемними кредитами;
- врахування зовнішніх ризиків на стан проблемної заборгованості позичальників перед банком. Урахування цього критерію необхідно при виборі будь-якого стратегічного рішення банку. Цей критерій включає залежність ситуації й обраного методу від зовнішніх чинників, таких як зміна вартості застави, кон'юнктура ринку, зміни курсу валют, девальвація гривні, зростання темпів інфляції;
- вплив обраних методів на репутацію банку. Даний критерій передбачає правомірність стратегії менеджменту проблемних боргів і збереження можливості подальшої співпраці банку з позичальником;

- врахування внутрішніх ризиків на стан проблемної заборгованості позичальників;

- гарантованість результату. Цей критерій досить специфічний, але саме він, перш за все, визначає ефективність управління проблемними активами».

Виділяють «зовнішні методи та внутрішньобанківські методи управління проблемною заборгованістю. Якщо вести мову про внутрішньобанківські методи, то їх поділяють на методи реабілітації та ліквідації. Метод реабілітації передбачає розробку та реалізацію спільного з позичальником плану дій щодо повернення заборгованості. Зокрема, досить поширеним кроком є реструктуризація кредиту. Світова практика виробила різні способи реструктуризації: кредитні канікули, зміна схеми погашення кредиту з класичної на ануїтетну, пролонгація кредиту, конверсія валюти, прощення пені та штрафних санкцій, зниження відсоткової ставки. Для доцільності проведення реструктуризації необхідне виконання наступної умови: грошовий потік, який генерується поточним бізнесом позичальника, після проведення реструктуризації має перевищувати грошовий потік від ліквідації. Метод ліквідації передбачає повернення кредиту через реалізацію застави чи за рахунок оголошення боржника банкрутом та продажу його активів. Даний метод, зазвичай, обирається при неможливості реабілітації заборгованості» [21].

До основних зовнішніх методів можна віднести «передачу проблемної заборгованості в управління третій особі (колекторській компанії), сек'юритизація активів, продаж проблемної заборгованості непов'язаним фінансовим компаніям у вигляді факторингових операцій та продаж (передачу) проблемних активів пов'язаній фінансовій компанії на засадах оптимізації балансу».

Таким чином, банки у процесі роботи з проблемними кредитами можуть застосовувати два основні методи управління – реабілітацію і ліквідацію. У випадку неефективності превентивного внутрішньобанківського управління можуть застосовуватися зовнішні методи. При виборі методу управління

проблемною заборгованістю має обиратись такий метод, при якому буде повернена максимальна частина заборгованості при мінімальних затратах з боку банку.

Отже, кожний з методів управління проблемною заборгованістю має певні переваги та недоліки. «Вибір конкретного методу має здійснюватися, враховуючи індивідуальні характеристики проблемного кредиту та потенційні перспективи його повернення. Вибір методу в процесі управління приймається керівництвом банку залежно від конкретних обставин та результатів попереднього аналізу проблемного кредиту. Найприйнятнішим варіантом завжди вважається такий перегляд умов кредитної угоди, який надає і банку, і позичальнику шанс на поновлення нормальної діяльності. Однак при цьому варто пам'ятати про мету, яка полягає в максимізації ймовірності повного повернення коштів банку» [21].

На четвертому етапі проводиться «аналіз проблемних кредитів після здійснення заходів щодо зниження їхнього рівня. Якщо спостерігається повне стягнення проблемної заборгованості, то зрозуміло, що очікуваний дохід максимальний і мета управління проблемною заборгованістю досягнута повністю. Якщо на цьому етапі обсяг проблемних кредитів є меншим, ніж до проведення заходів щодо зниження їхнього рівня, то робиться висновок про те, що заборгованість стягнута частково, слід повернутися до етапу визначення методу управління проблемними кредитами й обрати один із методів остаточного погашення боргу. Якщо ж обсяг проблемних кредитів на цьому етапі дорівнює заборгованості до проведення заходів щодо зниження їхнього рівня, то заходи виявилися невдалими, тому необхідно провести аналіз проблемних кредитів на можливість списання і прийняти рішення про те, чи повернутися до етапу визначення методу управління проблемними кредитами з метою обрати інший спосіб стягнення заборгованості, або доцільніше відмовитися від її стягнення» [21].

3.3. Шляхи оптимізації кредитної політики банку

Найважливішим суб'єктом фінансового ринку та основою формування фінансово-кредитних відносин є банківська система, головним завданням якої є правильно розроблена кредитна політика, яка охоплює найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку та визначає пріоритетні напрями кредитування.

Метою кредитної політики банку є «максимальне задоволення потреби клієнтів у позикових засобах. А певними перевагами під час виконання кредитних заявок користуються крупні комерційні і виробничі структури зі стійким фінансовим становищем, що надають тверді гарантії повернення позики. Інші вітчизняні банки, оголошують про зміну своєї стратегії на ринку, вважаючи пріоритетними напрямками роботи комплексне банківське обслуговування приватних клієнтів і кредитування великих фінансово стабільних підприємств» [10].

Кредитна політика банку дає змогу управляти, регулювати та раціонально організувати взаємини між банком і його клієнтами із залученням ресурсів на поворотній основі та їх інвестування в частині кредитування клієнтів банку. Також, варто зазначити, що кредитна політика є основою управління ризиками в діяльності банку. Кредитна політика може бути агресивною, традиційною і класичною. Стратегія банку виступає основою під час вибору виду кредитної політики, а саме вона може бути орієнтована на зростання капіталу банку, збільшення доходів, тому під час визначення стратегії банки розробляють індивідуальні підходи до кредитування юридичним та фізичних осіб.

Кредитна політика банку має внутрішню структуру, а її основними елементами є:

- «стратегія банку з розроблення основних напрямів кредитного процесу;
- тактика банку щодо організації кредитування;

- контроль над реалізацією кредитної політики» [26].

Також необхідно зазначити, що кредитна політика визначає стандарти, параметри і процедури, якими користуються банківські робітники з надання, оформлення та управління кредитами.

На думку Любар О. О. елементами кредитної політики є:

- 1) «попередня робота з видачі кредитів;
- 2) оформлення кредиту;
- 3) управління кредитом» [23].

Але на сучасному етапі реалізація кредитної політики комерційними банками здійснюється у два етапи:

- а) попередня робота з видачі і оформлення кредитів;
- б) управління кредитом.

Любар О. О. для оптимізації кредитної політики в методологічному плані рекомендує таку схему формування кредитної політики банку: «загальні положення та цілі кредитної політики; процес управління кредитними операціями та повноваження співробітників банку; організація кредитного процесу на різних етапах реалізації кредитного договору; банківський контроль і управління кредитним процесом» [23].

Дана теоретична модель, на думку Любар О. О., зумовлена методологічно обов'язковими вимогами у процесі формування кредитної політики і організації кредитного процесу та повинна включати: «загальні положення і цілі кредитної політики, що визначають стратегію банку у сфері кредитування. Подальші напрями визначають тактику банку в частині управління кредитними операціями з боку персоналу банку; деталізують конкретні операції і підходи до організації кредитного процесу на різних етапах виконання кредитного договору банку з клієнтом; і, нарешті, передбачають систему заходів управління кредитним процесом та контролю над ним. Кожен напрям теоретичної моделі формування кредитної політики тісно пов'язаний з останніми й є обов'язковим для формування кредитної

політики й організації кредитного процесу, що потрібно для розкриття суті оптимальної кредитної політики» [23].

Отже, на підставі проведеного аналізу кредитної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» можна виділити деякі недоліки, а саме:

- «збільшення суми зважених класифікованих кредитів;
- недостатня диверсифікація кредитних вкладень;
- висока ризиковість кредитної політики;
- на етапі надання кредитів приділяється недостатня увага при оцінці платоспроможності позичальників;
- недостатнє забезпечення позик;
- недостатньо уваги щодо контролю позичальника за його діяльністю та до цільового використання виданих кредитів, а саме своєчасного знаходження проблем та запобігання ймовірних втрат за кредитами;
- позики недостатньо захищені за допомогою власного капіталу».

Таким чином, на підставі зазначеного, можна визначити основні шляхи оптимізації кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк»:

- «регулярний аналіз стану кредитних відносин із кожним окремим позичальником;
- обґрунтована оптимізація кредитного портфеля банку за пріоритетними ознаками
 - введення нових банківських продуктів для фізичних осіб, орієнтуючись на найбільш вразливі верстви населення;
 - випуск нових видів банківських продуктів для юридичних осіб, наприклад, револьверні кредити та контокорентне кредитування;
 - створення кредитних програм (позики на стартовий капітал) для підприємців, які хочуть створити власний бізнес;
 - заохочення потенційних клієнтів отримувати кредити в АТ КБ «ПриватБанк» шляхом введення диференціації процентних ставок для кожного окремого позичальника на основі результатів аналітичної роботи та до умов кредитної операції, визначеними в процесі структурування позики;

- збільшення переліку фінансових коефіцієнтів, що застосовуються банківською установою для аналізу кредитоспроможності позичальників, що дозволяє отримати комплексну оцінку його діяльності та певною мірою усунути розбіжності, які можуть виникнути між фактичною та прогнозованою тенденцією в процесі індивідуального відтворення;

- перегляд поточних лімітів для надійних існуючих позичальників;
- поліпшення роботи з оцінки ділової репутації клієнтів;
- розробити мінімальний перелік документів, необхідних для оформлення кредиту, щоб скоротити час на його отримання;

- здійснення моніторингу структури активів та пасивів за валютою для вжиття заходів у разі потреби;

- постійне залучення клієнтів шляхом проведення різноманітних презентацій та рекламних акцій;

- покращення системи управління, її гнучкості та динамічності, зберігаючи при цьому здатність зменшувати ризики за допомогою масштабних ресурсів;

- вибір дієвих методик оцінки дохідності кредитної діяльності банку з використанням методів економетричного аналізу;

- перегляд депозитної політики банку, пошук інноваційних шляхів зміцнення й нарощення слабкої ресурсної бази банків;

- стимулювання дострокового погашення кредитів;

- посилення контролю над кредитними ризиками та формування дієвих систем управління кредитним ризиком у кожному банку;

- удосконалення кредитних технологій;

- залучення до роботи в банку досвідчених менеджерів, які володіють навиками розроблення й упровадження пакетних кредитних послуг;

- досягнення високої якості сервісу і рівня диференціації банківського бренду» [26].

ВИСНОВКИ

Організація ефективної кредитної діяльності відбувається завдяки виваженій кредитній політиці банку, яка формує умови, принципи, правила кредитування, окреслює підходи до реалізації процесу кредитування та його контролю. Головним завданням кредитної політики банку є контроль та зниження кредитного ризику у процесі банківської діяльності.

Роль кредитної політики у кредитній діяльності банку полягає у «визначенні пріоритетних напрямів розвитку та вдосконалення банківської діяльності у процесі акумулювання та інвестування кредитних ресурсів, організації кредитного процесу та підвищення ефективності його діяльності».

На сьогодні не існує єдиної розробленої кредитної політики для усіх банків. Кожний банк створює та забезпечує особисту кредитну політику для реалізації найуспішнішої організації кредитної діяльності. Розробка кредитної політики банку викликана тим, що вона дає змогу планувати, регулювати, контролювати, раціонально організовувати взаємовідносини між банком і його клієнтами щодо зворотнього руху грошових коштів.

Формування кредитної політики банку залежить від низки факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Зовнішні фактори пов'язані з поглибленням світової фінансової кризи, військовим станом, економічною та політичною ситуацією в країні, міжбанківською конкуренцією, а внутрішні чинники пов'язані з надійністю банку, його стійкістю, конкурентоспроможністю.

Кредитна політика банку визначає стандарти, параметри і процедури, якими керуються банківські працівники у діяльності з надання, оформлення кредитів і управління ними. Перший етап формування політики банку в галузі кредитування – це визначення його стратегічних цілей. Після того банк виробляє принципи організації кредитного портфеля і надалі, базуючись на обраних принципах, визначає регламент виконання кредитних операцій.

У процесі управління кредитною діяльністю банку об'єктами є не лише кожна окрема кредитна операція, а й сукупність усіх наданих банком кредитів з їх взаємовпливом і взаємозалежністю, тобто кредитний портфель банку. Кредитний портфель – це «сукупність усіх кредитів, наданих банком. Кредитний портфель банку включає агреговану балансову вартість усіх кредитів, у т.ч. прострочених, пролонгованих та сумнівних до повернення»

Кредитування у всіх українських банках з початком війни істотно загальмувалося, оскільки на кредитному ринку зменшилися попит і пропозиція. Проте, незважаючи на негативний вплив війни на економічний розвиток у 2021-2023 роках ПриватБанк не зазнав зменшення кредитного портфеля. У 2022 році порівняно з 2021 роком відбулося зменшення кредитного портфелю на 134 млн. грн., але вже у наступному 2023 році відбулося зростання на 23935 млн. грн. Загалом за весь період дослідження зростання обсягу кредитного портфеля відбулося з 68218 млн. грн. у 2021 році до 92019 млн. грн. у 2023 році., або на 34,9% (тобто у 1,3 рази).

ПриватБанк протягом 2021-2023 років нарощував свій кредитний портфель головним чином завдяки підвищенню обсягів кредитування фізичних осіб. Так, у 2021 році відбулося збільшення суми таких кредитів з 52224 млн. грн. до 60179 млн. грн. у 2023 році, тобто зростання у 1,2 рази. Також підтверджує цей факт те, що значну частку в загальній сумі кредитів займає кредитування фізичних осіб. Протягом 2021-2023 років питома вага кредитів наданих фізичним особам становила не менше 50% (в 2021 році - 76,6%; в 2022 році - 60,9%; в 2023 році - 65,4%). В 2022 році порівняно з 2021 роком частка кредитів фізичних осіб зменшилася на 15,7 %, а в 2023 році відповідно до 2022 року збільшилася на 4,5 %. Значний темп підйому спостерігається у кредитуванні юридичних осіб – у 2023 році порівняно з 2021 роком він склав -99,1%. Питома вага кредитів наданих юридичним особам коливається в межах від 23,4 % (2021 рік) до 34,6 % (2023 рік), тобто частка кредитів протягом аналізованого періоду збільшилася на 11,2 %.

Дослідження економічної природи кредитних ризиків, виявлення їх особливостей та причин, що обумовлюють кредитні ризики, переконують у необхідності формування у кожній банківській установі дієвої системи управління банківськими ризиками та застосування заходів її реалізації: «формування політики управління ризиками, удосконалення вимог до прозорості структури власників банків та процедури укладення кредитних угод, посилення контролю за операціями банків з кредитування пов'язаних осіб, розробки внутрішньогосподарської системи банківських лімітів, визначення системи показників щодо оцінки кредитного ризику, створення системи його моніторингу, впровадження сучасного інструментарію оцінки ризиків з врахуванням міжнародних стандартів».

На сьогодні банківська система України змушена функціонувати в складному та нестабільному середовищі. Це знайшло своє відображення в значному погіршенні якості кредитного портфеля банківських установ протягом останніх років. Частка проблемної заборгованості в банківських активах є досить великою, що, з часом, може призвести до виникнення проблем із платоспроможністю та ліквідністю та, навіть, до банкрутства. Крім цього, банківська установа несе додаткові витрати, пов'язані з обслуговуванням проблемної заборгованості, які іноді можуть дорівнювати прямим збиткам від неповерненої позики. Таким чином, особливої уваги потребує підвищення ефективності управління проблемними кредитами. Реалізація науково-обґрунтованих підходів до організації системи управління проблемними кредитами дозволить банкам протистояти дії різноманітних негативних факторів та уникнути багатьох неприємних наслідків. Наведена система управління проблемними кредитами АТ КБ «Приватбанк» включає аналіз наявної проблемної заборгованості, вибір стратегії та методів управління нею, оцінку та контроль досягнення мети. Особливе місце в системі управління проблемною заборгованістю займає вибір оптимального методу управління. Аналіз переваг та недоліків основних методів управління проблемними кредитами свідчить про те, що не має єдиного універсального

для всіх банків методу. Банки мають враховувати індивідуальні особливості проблемного кредиту та реально оцінювати свої можливості.

Таким чином, основними шляхами оптимізації кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» є:

- «регулярний аналіз стану кредитних відносин із кожним окремим позичальником;
- обґрунтована оптимізація кредитного портфеля банку за пріоритетними ознаками
- введення нових банківських продуктів для фізичних осіб, орієнтуючись на найбільш вразливі верстви населення;
- випуск нових видів банківських продуктів для юридичних осіб, наприклад, револьверні кредити та контокорентне кредитування;
- створення кредитних програм (позики на стартовий капітал) для підприємців, які хочуть створити власний бізнес;
- заохочення потенційних клієнтів отримувати кредити в АТ КБ «ПриватБанк» шляхом введення диференціації процентних ставок для кожного окремого позичальника на основі результатів аналітичної роботи та до умов кредитної операції, визначеними в процесі структурування позики;
- збільшення переліку фінансових коефіцієнтів, що застосовуються банківською установою для аналізу кредитоспроможності позичальників, що дозволяє отримати комплексну оцінку його діяльності та певною мірою усунути розбіжності, які можуть виникнути між фактичною та прогнозованою тенденцією в процесі індивідуального відтворення;
- перегляд поточних лімітів для надійних існуючих позичальників;
- поліпшення роботи з оцінки ділової репутації клієнтів;
- розробити мінімальний перелік документів, необхідних для оформлення кредиту, щоб скоротити час на його отримання;
- здійснення моніторингу структури активів та пасивів за валютою для вжиття заходів у разі потреби;

- постійне залучення клієнтів шляхом проведення різноманітних презентацій та рекламних акцій;
- покращення системи управління, її гнучкості та динамічності, зберігаючи при цьому здатність зменшувати ризики за допомогою масштабних ресурсів;
- вибір дієвих методик оцінки дохідності кредитної діяльності банку з використанням методів економетричного аналізу;
- перегляд депозитної політики банку, пошук інноваційних шляхів зміцнення й нарощення слабкої ресурсної бази банків;
- стимулювання дострокового погашення кредитів;
- посилення контролю над кредитними ризиками та формування дієвих систем управління кредитним ризиком у кожному банку;
- удосконалення кредитних технологій;
- залучення до роботи в банку досвідчених менеджерів, які володіють навиками розроблення й упровадження пакетних кредитних послуг;
- досягнення високої якості сервісу і рівня диференціації банківського бренду».

Отже, ефективне функціонування запропонованої системи управління проблемними кредитами банку та шляхів оптимізації кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» дасть змогу досягнути стратегічних і тактичних фінансових цілей банку, сприятиме зниженню ризиків, що позитивно вплине на забезпечення фінансової стійкості комерційного банку та банківської системи загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антіпова Н. А. Вдосконалення ефективності кредитної політики банку як однієї з передумов конкурентоспроможності економіки. *Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ"* : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків : НТУ "ХПІ", 2010. № 8. С. 17-22. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/15812415-c027-4093-9dfa-a2eb5fd4e0fb/content>
2. Асоціація українських банків. URL: <https://aub.org.ua/>
3. Банківські операції : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : Вид-во ТНЕУ "Економічна думка", 2009. 696 с.
4. Бітнер І. В., Коротких О. Е. Кредитна політика комерційного банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2978/2896>
5. Васильєва Н. О. Науково-практичні підходи до побудови системи управління кредитним ризиком банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 134-142. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2018_4_17
6. Владика Ю., Турова Л., Тарасенко Т. Адаптація кредитної політики комерційних банків в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3809/3729>
7. Владичин У. В. Банківське кредитування. Київ: Атака, 2008. 648 с.
8. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа: підручник. Київ : Знання, 2008. 564 с.
9. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 463 с
10. Гудзь О. Є., Дем'яненко М. Я., Стецюк П. А. Оцінка кредитоспроможності агроформувань (теорія та практика): монографія. К : ННЦ ІАЕ, 2008. 302 с.
11. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01. Київ, 2004. 25 с.

12. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с.
13. Затворницький К. С. Управління проблемними кредитами банків. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 51. С. 181-188. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_51_31.
14. Зайцева І. Ю., Малишко Н. В., Палій О. В. Управління проблемними кредитами банків. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 199-207. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2019_68_24.
15. Зверук Л. А., Іванюк С. О. Засади формування стратегії управління кредитним ризиком банків. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4. С. 279-284. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_4_46.
16. Карбівничий І. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. канд. економ. наук : 08.00.08. Суми, 2011. 20 с.
17. Король С. В., Смицнюк О. Р. Кредитний портфель комерційного банку: суть та особливості формування оптимальної структури. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія : Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2022. № 2. С. 119-130. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvifnunge_2022_2_13.
18. Кононенко Г. І., Никоненко А. О. Кредитна політика комерційного банку в ринкових умовах. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2021. № 16. С. 24-30. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2021_16_5.
19. Лачкова В. М., Лачкова Л. І., Шевчук І. Л. Фінансовий менеджмент у банку : навч. посіб. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2017. 180 с.
20. Коцовська Р. Р., Павлишин О.П., Хміль Л. М. Банківські операції: навч. посіб. Київ : НБУ. Ун-т банк. справи, 2010. 456 с
21. Ларіонова К. Л., Гоменюк І. В. Формування системи управління проблемними кредитами. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 5. С. 227-232. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_5_43.

22. Лебідь М. В. Управління кредитним ризиком. *Нотатки сучасної науки*. 2023. № 7. С. 28-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/notmodsc_2023_7_21.
23. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3 (9). С. 183–185.
24. Майорова Т. В. Банківське кредитування інвестиційних проектів: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.04.01. Київ, 2000. 19 с.
25. Малахова О. Л. Банківська система у механізмі кредитного забезпечення підприємницької діяльності: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.04.01. Тернопіль, 2004. 23 с.
26. Михайляк Г. В., Михайляк І. В. Кредитна політика банків та шляхи її оптимізації. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 27. Ч. 2. С. 103-106. URL: http://www.bses.in.ua/journals/2018/27_2_2018/20.pdf
27. Островська Н. Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики банку. *Ефективна економіка*. 2013. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2349>
28. Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/>
29. Петрушко Я. Р. Управління кредитним ризиком як запорука безпеки кредитної діяльності банку. *Ефективна економіка*. 2018. № 6. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_6_56.
30. Приказюк Н. В., Загороднюк Ю. В. Сучасні підходи до управління проблемними кредитами в банках. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 73. С. 103-109. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2022_73_18.
31. Положення про кредитну політику АТ КБ «ПРИВАТБАНК. URL: https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-new_14052019.pdf
32. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк». 31 грудня 2021 року. URL : https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf?_gl=1*1to6u9l*_gcl_au*MTQ4MDMwMzc4Ny4xNzI4MjQyNDU2LjIzNTM5NzU0LjE3MzI1NjMxODIuMTczMjU2MzE4OQ..*_ga*MTM5MjcyNDY3Mi4xNjIxMjQyNDU2MzE4OQ*_ga_C7N2L9YCQ9*MTczMjU2MjgzNy43LjEuMTczMjU2NDEwNi42MC4wLjA.

33. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк». 31 грудня 2022 року. URL : https://static.privatbank.ua/files/dod1_01052023_2022.pdf?_gl=1*u2g20f*_gcl_au*_MTQ4MDMwMzc4Ny4xNzI4MjQyNDU2LjIzNTM5NzU0LjE3MzI1NjMxODIuMTczMjU2MzE4OQ..*_ga*MTM5MjcyNDY3Mi4xNjkxMjQyNzAw*_ga_C7N2L9YQC9*MTczMjU2MjgzNy43LjEuMTczMjU2MzIxNC4xLjAuMA.

34. Річний звіт АТ КБ «Приватбанк». 31 грудня 2023 року. URL : https://static.privatbank.ua/files/Richnyy_zvit_za_2023.pdf?_gl=1*1dejsor*_gcl_au*_MTQ4MDMwMzc4Ny4xNzI4MjQyNDU2LjIzNTM5NzU0LjE3MzI1NjMxODIuMTczMjU2MzE4OQ..*_ga*MTM5MjcyNDY3Mi4xNjkxMjQyNzAw*_ga_C7N2L9YQC9*MTczMjU2MjgzNy43LjEuMTczMjU2MzIxNC4xLjAuMA.

35. Сало І. В., Криклій О. А. Фінансовий менеджмент банку: навч посіб. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2007. 314 с.

36. Сусіденко В. Т. Стратегія управління кредитною діяльністю комерційних банків. Київ : КДТЕУ, 1998. 348 с.

37. Шило Ж. С. Управління кредитним ризиком комерційного банку. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2016. Вип. 3. С. 216-225. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuvgp_ekon_2016_3_25.

ДОДАТКИ

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекламифіковано)	31 грудня 2019 (як рекламифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 661	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 715	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30	155
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 288	953	648
Основні засоби	10	6 074	6 689	5 832
Інші фінансові активи	11	2 644	3 448	2 210
Інші нефінансові активи	12	9 713	10 128	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 296	382 525	309 723
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	2	201
Кошти клієнтів	13	325 303	312 708	240 621
Відстрочені податкові зобов'язання	21	159	146	121
Інші фінансові зобов'язання	14	3 770	4 059	2 639
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 795	2 098	1 528
Загальна сума зобов'язань		334 681	329 700	255 194
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 091)	(2 248)	(660)
Резервні та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(157 247)	(171 665)	(169 918)
Загальна сума власного капіталу		66 615	52 825	54 529
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 296	382 525	309 723

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року.

Г. Бучин
 Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

Додаток Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 681
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резервні та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г.Бьош

Голова Правління

Г. Ю. Самаріна

Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко

Головний бухгалтер

Додаток В

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК" Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
<i>У мільйонах українських гривень</i>			
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 008	540 596
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		595 162	482 807
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		84 846	57 789
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 008	540 596

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер